

Læs også om: De lavtlønnede kvinders mandlige forkæmper, om kvinders situation i Sudan eller om, hvad IBM's danske direktør mener om en svensk erhvervsleders mandschauvinistiske bekendelser.

KVINDEN & SAMFUNDET

Nummer 4 · Årgang 123 · Vinter 2007

Sex, prostitution,
kvindehandel, queer.
Hvem skal bestemme,
hvordan vi taler om det?

Tema om seksualpolitik og seksualdebat anno 2007.

Kære læser

Dette nummer af Kvinden&Samfundet sætter fokus på dansk seksualpolitik og seksualdebat. År 2007 har budt på mange historier i de danske medier om kvindehandel, prostitution og porno. Året har også budt på stiftelsen af en helt ny forening: Seksualpolitisk Forum. Både mediernes historier og den ny forening har for alvor understreget, at vi lever i en tid, hvor seksualitet fylder mere og mere. Og hvor kampen om retten til at definere seksualitet derfor også fylder mere og mere.

Som normal dansk medieforbruger er man bare ikke blevet meget klogere i løbet af året. Den danske seksualpolitiske debat er som regel præget af fede overskrifter eller skyttegravskrig mellem de, der er for, og de, der er imod. Tilbage sidder man med en tom fornemmelse. For hvem har ret?

I Kvinden&Samfundet har vi ingen ambitioner om at løse gåden. Men vi vil gerne gøre vores til at gøre folk blot en anelse klogere.

Derfor vil du i dette nummer blive præsenteret for et udsnit af den aktuelle seksualpolitiske debat. Vi har inviteret to bogaktuelle forfattere indenfor på vores sider til en grundig diskussion om prostitution. Vi har spurgt de danske politikere om deres holdning til seksualpolitikken. Og vi har været i Sverige, i teatret og til fest i København for at tage pulsen på queer-miljøet og dansk snerperi.

Langt væk fra Danmark og dansk seksualpolitik raser en indædt konflikt med frygtelige menneskelige konsekvenser. Kvinden&Samfundet sætter i dette nummer fokus på krigen i Darfur, Sudan, hvor kvinder bliver systematisk voldtaget som led i konflikten. Præcist som det for år tilbage skete på Balkan eller, som det sker i andre etniske konflikter, hvor soldater og rebeller bruger voldtægt som et våben.

Sidst, men ikke mindst, har vi også denne gang masser af nye bøger på tapetet. Læs fx hvad IBM's administrerende direktør synes om en svensk erhvervsmands mandchauvinistiske bekendelser.

Rigtig god fornøjelse.

Ulrikke Moustgaard, redaktør

Kvinden&Samfundet
November 2007 - 123. årgang
www.kvindenogsamfundet.dk

UDGIVER

Dansk Kvindesamfund
Niels Hemmingsensgade 10,
3. sal, 1153 København K.
Telefon og fax: 33 15 78 37
E-mail:
danskkvindesamfund@mail.dk
www.kvindesamfund.dk

STØTTE

Udgivet med støtte fra
TUBORGFONDET
samt Hulda Pedersens Legat
og Undervisningsministeriets
Tips- og Lottomidler

REDAKTØR

Ulrikke Moustgaard
Kontakt: magasin@
kvindesamfund.dk

FOTO

Ty Stange
www.ty-stange.dk

DESIGN OG LAYOUT

Komma
www.kommaweb.dk

REPRO OG TRYK

Reklameholdet, Jylland -
Filipsen
Dalbyvej 93, 6000 Kolding,
www.reklameholdet.dk

Trykkes i 1400 eksemplarer

ISSN: 0106-5084

Bladets leder udtrykker Dansk
Kvindesamfunds holdninger.
Øvrige artikler i bladet
er ikke nødvendigvis i
overensstemmelse
med foreningens synspunkter.

*Dansk Kvindesamfund arbejder for
fuld ligestilling af og ligeværd for
kvinder og mænd, så de på lige vilkår
kan gøre deres indsats i hjem, erhverv
og det offentlige liv.*

TEGNING GITTE SKOV

LEDER

Der må være en grænse 4

TEMA

Seksualpolitik 5

Sex er stadig forbundet med skyld og skam
Sex ifølge Christianseborg
Snerperi? Ikke her
Prostitution: Uanstændighed ... eller frisind?
Livet som prostitueret er blevet hårdere
Sexkunder er vor tids nye perverse
Tale er magt
Skældsord giver adgang til medierne
Da queer kom til Sverige

VERDEN RUNDT

Sudan 24

Da krigen nåede Zeinab
Babyer fødes til et liv i skam
Voldtægtsofre får pisk og fængsles for hor
Voldtægt er en krigsforbrydelse - også i Sudan

Bøger 28

Anmeldelse af bøger af: Willy Thrysøe, Jens Høvsgaard, Helle Damsgaard & Sofie Rud,
Lars Einar Engström, Cathy Newman og Mads Brügger & Nikolaj Thomassen

Skæv på de skrå brædder 30

To af hovedstadens teatre forsøger at tage pulsen på køns- og seksualitetsnormer.

PORTRÆT

Nej til ulige løn for kvindefag 32

FOA's formand Dennis Christensen

LEDER

Der må være en grænse

OMSIDER er der kommet nyt blod i debatten om seksualpolitik i Danmark. Netværket Seksualpolitisk Forum har meldt sin ankomst i den offentlige debat og har allerede været ude at lufte sine meninger.

DANSK KVINDESAMFUND byder de nye debattører velkommen. Vi er glade for, at der bliver sat fokus på seksualpolitikken, som trods sin historiske betydning her i landet - blandt andet med milepæle som frigivelsen af pornografi og legaliseringen af abort - har været præget af dødvande i mange år.

I DANSK KVINDESAMFUND ER VI ENIGE I, at seksualitet spiller en stor rolle i samfundet, som det har udviklet sig de seneste årtier. Kvinder har i dag fået ret til at bestemme over deres egen krop. I hvert fald på papiret. For selvom vi har en lovgivning på området, og Danmark har ratificeret FN's CEDAW-konvention, kan kvinder i praksis ikke altid bestemme over deres krop og seksualitet.

VOLDTÆGT ER STADIG ET STORT PROBLEM i Danmark, og det rammer mange flere kvinder end mænd. Kvinder med anden etnisk baggrund end dansk har også deres problemer at slås med, så længe religiøse eller kulturelle praksiser foreskriver, at en families ære bor i døtrenes og de unge kvinders mødomme.

KVINDEHANDEL er på samme måde et faktum, vi ikke kan se bort fra. Uanset om en kvindes motiver for at rejse mod Danmark var at arbejde i prostitution eller ej, bliver mange udenlandske kvinder frataget retten til at bestemme over deres egen krop i det øjeblik, de ikke kan forlade prostitutionen, fordi de for eksempel skylder penge til en bagmand, bliver truet med, at ulykker vil ramme deres familie i hjemlandet eller noget helt tredje.

HVOR MANGE KVINDER, det drejer sig om, ved ingen. Hverken politiet, organisationerne eller politikerne

kan selvsagt give valide tal på problemets omfang, eftersom disse kvinder ikke stempler ind hos de danske myndigheder. Men vi ved, de findes. Helt konkret bor nogle af dem midlertidigt på Reden Stop Kvindehandels krisecentre.

DANSK KVINDESAMFUND ØNSKER et samfund, hvor mænd og kvinder kan leve og fungere på lige vilkår og med lige muligheder. Også når det gælder deres seksualitet. Vi er enige med debattører som Seksualpolitisk Forum i, at kvinder skal kunne udfolde deres seksualitet, som de ønsker det, uden at være underlagt forældede normer for, hvordan rigtige kvinder skal opføre sig.

MEN VI ØNSKER OGSÅ ET SAMFUND, hvor kvinder kan bestemme over deres egen krop i praksis. Vi vil og kan ikke acceptere, at samfundet passivt ser til, at udenlandske kvinder får krænket deres rettigheder og frihed, mens de opholder sig her i landet. Der skal vi sætte en grænse. Ikke for de prostituerede. Men for de sexkunder, som via deres pengepung er med til at gøre kvindehandel muligt. Og for de bagmænd- og kvinder, der tjener tykt på at udnytte andres sårbarhed.

BAGMÆNDENE har man allerede forsøgt at sætte en grænse for, da straffeloven i 2002 fik sin paragraf § 262 a om menneskehandel, der også gør det muligt for politiet tage mere effektive efterforskningsmetoder i brug, end det var tilfældet før.

NU MANGLER VI SÅ SEXKUNDERNE. Dansk KvindeSamfund ønsker en kriminalisering af sexkunder - uanset hvem, de køber sex af. For det er naivt at tro, at man kan komme kvindehandel til livs uden også at røkke ved efterspørgslen.

*Karen Hallberg
Landsforkvinde i Dansk KvindeSamfund*

Sex er stadig forbundet med skyld og skam

En nyt netværk har blæst til kamp mod nypuritanske toner i dansk seksualdebat. Seksualpolitisk Forum mener, at den danske kvindebevægelse undertrykker især kvinders seksualitet, når man protesterer mod voksne kvinders frivillige valg af prostitution og andre former for sexarbejde som levevej →

Sex er stadig forbundet med skyld og skam

→ Et billede af tre kvindelige soldater, der sidder på hug i en skov og tisser, brød i september måned 2007 gennem den danske mediemur.

Billedet blev oprindeligt bragt i Forsvarets blad Telegraf som illustration til en reportage om kvindelige soldaters hverdag på Fredericia Kaserne. Her fandt B.T. billedet. Kort efter kunne man finde det i B.T sammen med en artikel om, hvordan det danske forsvar ydmyger sine kvindelige soldater i deres eget blad. Nyheden blev refereret både i radio, tv og andre aviser, og på Christiansborg tog flere af partiernes ligestillingsordførere skarpt afstand til billedet.

Tisefoto-skandalen er blot en af de ting, sexolog og jordemoder Vivi Hollænder ryster på hovedet af.

Hun er talsmand for det nystiftede Seksualpolitisk Forum, der er et tværfagligt netværk bestående af forskellige professionelle, som mener, at vi i stigende grad ser nypuritanske tendenser i tiden, som er til fare for det danske frisind.

- Problemet er, at man mener, fotoet var ydmygende for kvindeskønnet. Vi ser den holdning mange steder fx i forbindelse med reklamer for g-strengstrusser og andet. Så snart der er en situation, hvor kvindeskroppen forbindes med sex, bliver det gjort til noget negativt for kvinder. Det mener jeg er et stort tilbageskridt for kvinders rettigheder. Vi fortæller jo kvinderne, at det er ydmygende og skamfuldt for os, at vores krop bliver eksponeret eller kan henføres til noget seksuelt. På den måde fastholder man kvinders seksualitet i en passiv skamfuld rolle, hvor man ikke anerkender, at kvinder kan være mange ting - også seksualobjekter, hvis de ønsker det, siger hun.

Kan man være sexnegativ? Seksualpolitisk Forum mener, at dansk seksualdebat generelt er præget af myter, fordomme, seksualforskrækkelse og nypuritanisme.

Som eksempel peger netværket på de typiske historier i medierne om unges store forbrug af porno, eller hvordan porno påvirker piger negativt.

- Nypuritanismen er noget forholdsvist nyt herhjemme. Jeg tror, den er opstået som en modreaktion på internettets eksponering af det seksuelle område. Det skræmmer mange mennesker, og så kommer der en modbølge. Du ser det samme i USA, siger Vivi Hollænder.

Fra USA kommer også to af de begreber, der ofte dukker op, når netværket er ude med riven efter danskerne.

Seksualpolitisk Forum taler nemlig om såkaldt 'sexpositive' versus 'sexnegative' holdninger og debattører i den danske debat. De 'sexpositive' er folk som i lighed med Seksualpolitisk Forum har en positiv holdning fx

til sex som arbejde. De 'sexnegative' er derimod folk, der fx vil forbyde prostitution.

Den amerikanske seksualpolitiske kontekst er dog meget forskellig fra den danske. Mens de færreste danskere vil bryde sig om at få hæftet et mærkat som 'sexnegativ' på sig, er mange amerikanere i kraft af den stærke nykristne indflydelse i landet ligefrem stolte af at kunne kalde sig 'sexnegative'. Det er de folk, der går ind for seksuel afholdenhed før ægteskab eller som forebyggelse mod hiv/aids og uønsket graviditet.

I Danmark, derimod, ville de fleste danskere grine af tilsvarende forslag.

Så er det ikke problematisk - eller polemisk - sådan uden videre at overføre vigtige begreber fra en amerikansk seksualpolitisk kontekst til en dansk debat?

- Det synes jeg ikke. Selvfølgelig vil du ikke finde mange danskere, som går ind for, at man ikke må have sex før ægteskab. Men tendensen er den samme. Alt, hvad der er forbundet med sex, er potentielt farligt eller uacceptabelt. Vi angriber fremstillingen af mænds og kvinders seksualitet, som den tegnes i medierne. Mænds seksualitet fremstilles som aggressiv og ukontrollerbar, mens kvinders har at gøre med følelser og er rettet mod én mand, siger Vivi Hollænder.

Ældresex er tabu. Seksualpolitisk Forum blev dannet tidligere i år, men indtil videre har man stort set kun hørt netværket udtale sig om prostitution, porno og kvindehandel.

- Det skyldes, at prostitution er en varm politisk sag, siger Vivi Hollænder.

Holdningen i netværket er klar: Nej til kriminalisering af sexkunder, ja til anerkendelse af prostitution som legitimt erhverv.

Vivi Hollænder understreger, at Seksualpolitisk Forum hverken accepterer tvungen prostitution eller kvindehandel, og at netværket gerne vil være med til at pege på løsninger af problemet.

Men hvorfor handler netværkets udmeldinger kun om prostitution og porno, som vi i forvejen hører en masse om - og ikke om de mange seksuelle tabuer i vores samfund, der stort set aldrig bliver beskrevet, såsom ældre menneskers seksualitet?

- Det vil vi også rigtig gerne tage fat på. Ældres sexliv er i høj grad omgærdet af myter, måske fordi medierne altid fremstiller unge og smukke mennesker som seksuelle væsener. Vi vil også gerne diskutere seksualitet i forhold til omsorgs- og behandlingssystemet. Fx at sex og handicap er et tabu, eller at der er mangel på seksualoplysning i forbindelse med sygdom, hospitalsindlæggelse m.m., siger Vivi Hollænder.

Hvordan har det seksualpolitiske klima det i Danmark?

Kvinden&Samfundet har spurgt de danske partiers ligestillingsordførere om, hvordan de ser på sagen.

Sex ifølge Christiansborg

Anne Marie Meldgaard, Socialdemokraterne:

Hvordan har den seksuelle ytringsfrihed det i Danmark anno 2007?

– Der er flere måder at anskue det på. Vi mangler ordentlig oplysning om forebyggelse. Men den 'industrielle' side af sagen er, at det er beskæmmende, at vi har formiddagsblade, der kører sexannoncer. Det forfladiger tingene i forhold til, hvordan oplysningen burde være.

Hvad er det vigtigste/de vigtigste seksualpolitiske emne(r) lige nu?

– Kvindehandel. Dernæst kommer hiv og kønssygdomme – særligt i forhold til unge. Vi mangler oplysning, så vi kommer skødesløsheden til livs.

Seksualpolitisk Forum mener, at den nuværende seksualdebat er domineret af mytedannelse, fordomsfuldhed og voksende nypuritanisme. Har de ret?

– Nej. Både deres budskab og budskabet fra dem, der vil kriminalisere sexkunder, er alt for forenklet. Problemet er, at vi ikke ved nok. Derfor skal vi som politikere sørge

for, at der kommer ordentlig forskning på området, for problemet med kvindehandel vil kun blive større i vores globaliserede verden. Den kvinde, der er luksusprostituert, er én side af sagen. Den anden er den handlede kvinde. De to skal behandles på to forskellige måder. Men vi mangler erfaringer. Personligt tror jeg ikke på, at vi får løst problemet med kvindehandel ved at kriminalisere sexkunderne.

Jørgen Arbo-Bæhr, Enhedslisten

Hvordan har den seksuelle ytringsfrihed det i Danmark anno 2007?

– Den seksuelle ytringsfrihed har det skidt. Vi taler fortsat om seksuelle minoriteter, og heteroseksualitet er stadig normen. Og der er fortsat meget stor forskel på, hvordan henholdsvis mænd og kvinder kan/må udtrykke og udleve deres seksualitet.

Hvad er det vigtigste/de vigtigste seksualpolitiske emne(r) lige nu?

– Et opgør med ovenstående. Vi vil kæmpe for, at forskellige seksual-

teter anerkendes på lige fod, og for at seksualitet ikke defineres eller undertrykkes af forældede normer, fordomme og mistænkeliggøres eller direkte lægges for had, som fx i form af hate crimes.

Seksualpolitisk Forum mener, at den nuværende seksualdebat er domineret af mytedannelse, fordomsfuldhed og voksende nypuritanisme. Har de ret?

– Ja, der er fortsat alt for mange myter omkring seksualitet – det gælder både i forhold til køn, hvor især kvinder forventes at udfolde deres seksualitet på en bestemt måde, men også hvilke seksualiteter, der er 'rigtige' og 'rene'. En sådan opdeling anerkender vi ikke i Enhedslisten. Seksualitet skal ikke sættes i bås eller på formel. Så længe det foregår mellem ligeværdige partnere og uden at overskride andres grænser, så må man udfolde sin seksualitet hvordan, hvornår og hvor man end har lyst. Så langt er vi enige med Seksualpolitisk Forum. Men Enhedslisten mener også, at SPF underkender, at andres seksuelle udtryk og behov samtidig kan være undertrykkende over for andre. Det mener vi er tilfældet med prostitution og med visse reklamer og selvfølgelig endnu mere direkte når det gælder voldtægter. Det er ikke et udtryk for nypuritanisme, men en afvisning af undertrykkelsesmekanismerne.

Lone Dybkjær, Det Radikale Venstre

Hvordan har den seksuelle ytringsfrihed det i Danmark anno 2007?

– På nogle punkter ok. På andre ikke – jævnfør svaret på tredje spørgsmål.

Hvad er det vigtigste/de vigtigste seksualpolitiske emne(r) lige nu?

- Prostitution og kvindehandel.

Seksualpolitisk Forum mener, at den nuværende seksualdebat er domineret af mytedannelse, fordomsfuldhed og voksende nypuritanisme. Har de ret?

- Jeg synes mest, debatten er præget af alt det, vi har hørt før. Der kommer fx ikke afgørende nye forskningsresultater frem.

Helle Sjelle, Det Konservative Folkeparti

Hvordan har den seksuelle ytringsfrihed det i Danmark anno 2007?

- Ganske glimrende.

Hvad er det vigtigste/de vigtigste seksualpolitiske emne(r) lige nu?

- To emner er meget vigtige. Det ene er kampen mod menneske-

kvindehandel. Vi kan ikke løse problemet alene, det internationale samarbejde er nødvendigt, og vi bliver nødt til også at samarbejde om det i EU. Derfor har jeg også opfordret ligestillingsministeren til at tage emnet op i EU-kredsen af ministre. Det andet emne er forebyggelse. Det er ekstremt vigtigt, at vi sørger for at forebygge kønssygdomme og uønskede graviditeter. Vi ser en stigning både i antallet af aborter blandt visse grupper, og af unge, der smittes af kønssygdomme, og derfor skal forebyggelsesindsatsen i folkeskolen styrkes. Organisationer som Sex & Samfund, der gør et vigtigt stykke arbejde, skal vi også fra politisk hold støtte. Forebyggelse er derfor også et markant tema i vores valgkamp.

Seksualpolitisk Forum mener, at den nuværende seksualdebat er domineret af mytedannelse, fordomsfuldhed og voksende nypuritanisme. Har de ret?

- Nej. Debatten er både sund og fornuftig, jeg har indtryk af, at der er meget vide rammer for, hvad folk siger, og sådan skal det også være i et demokrati.

Pernille Vigsø Bagge, Socialistisk Folkeparti

Hvordan har den seksuelle ytringsfrihed det i Danmark anno 2007?

- Den har det ikke for godt, for vi diskuterer stort set ikke mandekønnet, og heller ikke i særlig høj grad mænds seksualitet. Desuden er seksualundervisningen i folkeskolen, og på ungdomsuddannelserne, meget dårlig, og mange unge har slet ikke noget sprog til at tale om det seksuelle.

Hvad er det vigtigste/de vigtigste seksualpolitiske emne(r) lige nu?

- Prostitution. Unge og seksualitet.

Seksualpolitisk Forum mener, at den nuværende seksualdebat er domineret af mytedannelse og fordomsfuldhed og voksende nypuritanisme. Har de ret?

- Nej, og de har nogle særprægede argumenter, som bygger på et oldnordisk kvinde- og mandesyn. De dyrker kønsstereotyper og har kun én god pointe: bedre seksualundervisning i folkeskolen.

De adspurgte politikere var deres partis ordførere på ligestillingsområdet inden folketingsvalget 2007. Trods utallige henvendelser var det desværre ikke muligt at få svar fra hverken Venstres, Ny Alliance eller Dansk Folkepartis ligestillingspolitiske ordførere.
- red.

Når queers og etno-homoer holder fest i København findes der ikke to køn, men 117, og alt er (måske) tilladt.

Snerperi? Ikke her

AF MARIE-LOUISE HOLM

Klokken er elleve en lørdag aften i oktober, og en tynd, men støt strøm af mennesker siver ind ad åbningen i indgangsteltet foran Råhuset på Vesterbro.

Som altid, når folk går i byen i København, ser man lange, slanke ben i netstrømper, stramme jeans, korte kjoler i klare farver, tætsiddende T-shirts, løse viltre lokker, militærklippede hoveder, masser af make-up og enkelte jakkesæt.

Men forskellen på denne fest og så mange andre i København denne lørdag aften er, at du ikke kan forudsige hvem, der har hvad af de ovennævnte ting på, og i hvilken kombination.

Der virker f.eks. til at være langt flere mænd end kvinder i netstrømper og korte skørter. Og de fleste kvinder har afdæmpet make-up på i forhold flertallet af mænd.

Men det omvendte er også tilfældet, og man skal i det hele taget lade være med at gætte for skråsikkert på nogens præferencer her - eller køn for den sags skyld. Man kunne let tage fejl.

Vi er nemlig taget til fest for queer-klubben Dunst og Sabaah, klub for homoseksuelle med anden etnisk baggrund end dansk.

Formålet er enkelt: Vi vil undersøge, om danskernes frisind er blevet byttet ud med snerperi. Og et godt sted at spørge sig for er her, hvor skævhed og frihed hyldes.

I indgangsteltet falder jeg derfor hurtigt i snak med en gæst, Lars Rasmussen.

- Der har selvfølgelig været en masse diskussioner i medierne her på det sidste, også om homoseksuelle. Men jeg tror altså kun det er på et diskursivt niveau, at det måske er blevet mere snerpet. Dagligdagen har ikke ændret sig, siger han.

Rum til queer. Efter snakken med Lars kigger jeg mig omkring i teltet. For hvordan er et queer rum så? Ud fra folks udseende virker det som om, der i aften er kommet mange forskellige mennesker, der potentielt må have mange forskellige slags liv og værdier. Men folk virker til at tale med dem, de kender i forvejen.

– Det er da helt sikkert friere, når man bor i København, end det er i Jylland. Men i København er der ingen problemer. Jeg har da oplevet, at folk har spurgt mig, om jeg er bøsse, eller har sagt: »Er du en dreng eller en pige?« Men direkte diskrimination oplever jeg ikke.

De mørklødede, kortklippede fyre i sorte skjorter og stramme blå jeans taler med hinanden.

Flotte mandlige drags i korte kjoler ankommer sammen med flotte piger i ditto.

En fyr i brudekjole kommer ind og mødes med begejstrede hyl af en anden fyr i brudekjole, og de løber af sted med hinanden i hånden.

Måske er det sådan, at mennesker helst søger sammen med dem, der ligner dem selv, også i dette rum, hvor alle grænser skulle kunne opløses.

Måske handler det bare om, hvordan man kigger på verden, og hvad man derudfra får øje på.

Der er også mange forskellige mennesker, der har fundet sammen. To tykke militærklippede og tatoverede kvinder i hvide herreundertrøjer står ved baren og holder hinanden om livet, mens de skåler med en fyr i orange jeans med halvlangt, afbleget hår.

I det modsatte hjørne omfavner en kronraget hvid fyr en mørk fyr, og de begynder smilende og ivrigt at snakke.

Tolerance. På det arabiske dansegulv møder vi Mario Rashis, og vi går ud i den kølige natteluft i gården for at snakke. Mario er kommet i aften, fordi han plejer at gå til Sabaahs fester og for at støtte Dunst.

– Jeg synes bestemt ikke, at danskerne er snerpedel siger han.

– Hvordan folk reagerer på én, tror jeg, kommer helt an på, hvad man udstråler, og hvordan man opfører sig.

Som Lars siger Mario, at han ikke synes, at livsvilkårene har ændret sig, selv om der har været meget debat om seksualmoral i de danske medier.

– Det er da helt sikkert friere, når man bor i København, end det er i Jylland. Men i København er der ingen problemer. Jeg har da oplevet, at folk har spurgt mig, om jeg er bøsse, eller har sagt: »Er du en dreng eller en pige?« Men direkte diskrimination oplever jeg ikke.

Lidt senere bliver festdeltagernes egen tolerancetærskel prøvet af.

På vej op ad trappen må vi stoppe op. Den ene af fy-

rene i brudekjole lægger sig pludselig midt på et trin med spredte ben, trækker tylskørtet op og blotter sin nøgne underkrop. Ingen kan komme forbi. Nogle griner, andre kigger bort fra den behårede underkrop og de dinglede kønsdele. To mørke fyre, der står lige ved siden af råber: »Dæk dig til!« og prøver at lægge skørtet tilbage, forgæves. De vender sig bort. Efter lidt tid rejser bruden sig og går videre, og folk gør det samme. Tolerancen bestod vist sin prøve.

Anderledes samtale. Da jeg står i kø til baren, overhører jeg to fyres samtale. De taler om pornofilm. Om hvordan mænd portrætteres som de aktive, der tager de passive, modtagende kvinder.

– Jeg tror, man skal passe på med at forbinde det med at være aktiv eller passiv med køn, siger den ene fyr.

– De fleste kvinder i dag ser slet ikke sig selv på den måde, som passive objekter, men som selvstændige, aktive subjekter. Jeg mener, kønnet er en konstruktion. Man konstruerer det på en bestemt måde i filmene.

Det er en ordveksling, jeg sjældent har hørt mellem to mænd ved en bar klokken halv et om natten.

Måske er det, fordi der er mange universitetsstuderende her i aften. Eller måske kommer man bare lettere til at tænke på kønnet som konstrueret, hvis man er en homoseksuel mand, der selv ofte bliver fortolket som feminin.

Tanja Dideriksen sidder og slapper af på en sofa. Hun er - »hvis hun skal være fuldstændigt ærlig« - kommet, fordi der er én, hun gerne vil score i aften.

- Om danskerne er blevet mere snerpede? Jeg synes, det går i to forskellige retninger, siger hun.

- Den ene er, at alt er tilladt. Den anden er sådan en familie-og-børn-normalitet.

Hun mener, at danskerne er tolerante, når man i det hele taget kan afholde sådan en fest som den i aften.

Og dog:

- Det er spørgsmålet, *hvor* tolerante danskerne egentlig er, når det kommer til stykket. I provinsen er der ikke meget tolerance. I Nordjylland, hvor jeg kommer fra, ville jeg aldrig være sprunget ud. De tolerante miljøer og de intolerante er nok bare separerede i Danmark. Jeg mener - det er selvfølgelig fedt nok med sådan en queer-fest, men det burde jo ikke være noget specielt. Det burde jo være sådan hver dag overalt i samfundet.

Sjældent men fedt. Jeg er tilbøjelig til at give Tanja ret. Den kønslige mangfoldighed og den tolerance i forhold til andres mere eller mindre usædvanlige opførsel, som folk har udvist her i aften, er sjældenheder i det danske samfund.

Det er endnu kun i ganske få rum, det er - normalt. Men rummet eksisterer her i Råhuset i aften. Dan-

segulvet på 1. sal er fyldt til bristepunktet, rå insistende dansebeats sitrer gennem alles fodsåler og brystkasser, og her er alle sammen. Vores kroppe bevæger sig som én organisme, vores farver blander sig med neonlysene og glider over i hinanden. Vores køn smelter sammen og overlapper og står knivskarpt. En midaldrende mand får øjenkontakt med mig tværs gennem rummet og smiler til mig, og jeg smiler igen. Jeg føler som han: Det her er virkelig fedt!

Forfatter Henrik List og journalist Jens Høvsgaard har begge været tæt på forskellige miljøer på det kommercielle danske sexmarked. Den ene mener, at dansk seksualdebat er præget af nypuritanisme uden respekt for kvinders ret til at vælge prostitution som levevej. Den anden er stærkt bekymret for en sexindustri, hvor fattige kvinder udnyttes af danske mænd. Vi har sat de to stævne til en grundig debat om sagen

Prostitution: Uanstændighed

K&S: I har begge været tæt på prostitution. Hvad er det, I hver især har oplevet?

List: Min baggrund er, at jeg har opholdt mig i miljøet med prostituerede, pornomodeller, strippere og andre former for sexarbejdere. Jeg har været kæreste og er venner med sexarbejdere. Jeg skildrer miljøet indefra, mens Jens skildrer det udefra. Din bog, Jens, handler primært om trafficking, kvindehandel. Og der ser jeg et problem: Hverken du

eller mange prostitutionsmodstandere skelner mellem tvungen og frivillig prostitution.

Høvsgaard: Min bog handler ikke om almindelige prostituerede. Den handler om kvinder, som jeg har valgt at kalde sexslaver, fordi det, de bliver udsat for, er en form for slaveri. Nogle bliver kidnappet. Andre bliver lokket, hvorefter virkeligheden, når de når frem, ser anderledes ud. Uanset baggrund har de nogle

... eller frisind?

meget sørgelige skæbner. De bliver groft udnyttet og får krænket deres menneskerettigheder. I Rose's tilfælde (nigeriansk kvinde, der optræder i Høvsgaards bog, red.) bliver hun frataget samtlige rettigheder. Andre bliver fanget i en gældsfælde.

List: Mange mennesker fanges i en gældsfælde. Jeg kender folk, der har fået ødelagt deres liv, fordi de har lånt penge af et suspækt kreditinstitut.

Høvsgaard: Så du accepterer tingenes tilstand? At der er nogle kvinder, der bliver lokket til landet under forkerte forudsætninger?

List: Jamen, jeg er ikke enig i, at de bliver lokket under falske forudsætninger. Jeg har aldrig mødt en udenlandsk kvinde i prostitution i Danmark, som ikke vidste, at hun skulle være prostitueret.

Høvsgaard: Nadia, som optræder i

min bog, tror, at hun skal i huset i Rom... Og de folk, der sender kvinder til Italien, sender også kvinder til Danmark. Hvorfor de skulle bruge andre metoder?

List: Du må forholde dig til, at alle professionelle, der beskæftiger sig med det her i Danmark, siger: Max fem procent er tvangsprostituerede. Det er vigtigt at have et faktisk korrekt grundlag at diskutere ud fra. I min bog bruger jeg derfor kun

de officielle kilder; over- eller underdrevne tal fra interesseorganisationer kan jeg ikke bruge til noget. Min reference er Rigspolitiet og Videns- og Formidlingscentret for Socialt Udsatte (VFC). Rigspolitiet vurderer, at der er cirka 6.000 prostituerede i Danmark i alt, hvoraf cirka 2.500 er udenlandske. Ud af dem er max fem procent som sagt tvangsprostituerede, siger kriminalinspektør Kim Kliver, leder af Rigspolitiets Nationale Efterforskningscenter (NEC). Vi er enige om, at det er fem procent for meget. Men netop derfor bliver sagerne jo efterforsket af politiet. Du kan få op til fire års fængsel for at forlede eller manipulere folk ind i prostitution. Og jeg fastholder, at min erfaring er, at de kvinder, der kommer hertil, langt overvejende ved, at de skal arbejde som prostituerede. At de så måske bliver udnyttet ligesom al mulig anden fattig arbejdskraft på andre områder, er der ikke nogen tvivl om. Det er nu engang virkeligheden i det kapitalistiske samfund.

Høvsgaard: Jeg fæstner ikke lid til Rigspolitiets tal af flere grunde: Politiet er en politisk styret organisation. Kim Klivers øverste chef, justitsministeren, bestemmer, hvor mange ressourcer, der skal afsættes på området, og hvor stort problemet egentlig er. Men hvis du sidder på tomandshånd med Kim Kliver, kan du godt få ham til at trække lidt på statistikkerne: »Vi kan selvfølgelig ikke altid være helt opdateret.« Forleden gik jeg en tur på Vesterbro og så en flok på 15-20 meget unge rumænske og bulgarske kvinder, som gik rundt på gaden. Jeg ringede til Københavns Politi og fik fat i den ansvarlige for området: »Hvad gør I med hensyn til de rumænske og bulgarske prostituerede?« Han svarede: »Nå, er det nu dem, der er oppe i tiden? Ja, det ved jeg sgu ikke. Det må du spørge mine kolleger om.«

Vilje til forandring?

KøS: I er dog i enige om, at nogle kvinder bliver udnyttet i Danmark. Hvordan skal vi dæmme op for den udnyttelse, hvad skal der til?

List: Det samme som inden for an-

den kriminalitet: Lovgivning. Som sagt er det allerede nu muligt at efterforske og retsforfølge på området. Godt nok har der ikke været imponerende mange sager, men der har dog været nogle.

Høvsgaard: Kim Kliver har i de seneste tre år kørt rundt med den samme succeshistorie om, hvordan politiet har optrevet et escort call center ved at aflytte 250.000 telefonsamtaler. Men det er så også det eneste eksempel, han kan trække frem.

List: I avisen kan du læse om mange mindre sager, hvor nogen har fået dom for rufferi. Men du er så kritisk over for politiet, og det har du lov til at være ...

Høvsgaard: Nej, jeg er kritisk over for den indstilling, det danske samfund har på området og dermed også politiet. For politiet har fået nogle retningslinjer fra vores lovgivere om, hvad man skal prioritere. Der, hvor jeg løfter pegefingern, er overfor den offentlige anstændighed, som mangler i vores samfund. Vi har mennesker her, der lever under så kummerlige forhold, at vi ikke ville byde vores egen datter eller søster det. Alligevel accepterer vi langt hen ad vejen, at andre lever under sådanne forhold.

KøS: Hvorfor accepterer vi det?

Høvsgaard: Fordi der er et skred i opfattelsen af, hvad dansk frisind egentlig er. Vi påberåber os det danske frisind, også du, Henrik, som er frygtelig glad for pornografiens frigivelse. Men frisindet er gået over gevind, når man stiltiende ser til, at sexindustrien udnytter disse kvinder.

List: Man ser da heller ikke stiltiende til - medierne har råbt og skreget om det de sidste ti år!

Høvsgaard: Men du kan finde respekterede, danske forretningsmænd, som bliver interviewet i tv om at være erhvervsleder og samtidig har en interesse i sexindustrien. Politiet kan ikke knalde dem. I mange tilfælde er der nemlig lagt

en stråmand ind, så politiet siger selv: »Vi ved godt, det er dem, der ejer lokalerne, og at de tjener mange penge på det. Men vi kan ikke bevise, at de også aflønner kvinderne. Så vi kan ikke gøre noget.« Politiet kan godt rumaflytte og identificere to andengenerationsindvandrere i Vollsmose, der køber en pakke kunstgødning, så kan du vel også rumaflytte og identificere dem, som scorer kassen på prostitution? Hvis du har viljen til det.

List: Det har politiet ikke?

Høvsgaard: Jeg mener ikke, samfundet har viljen. Tag justitsministeren. Efter min historie om Carmen blev vist på Dags Dato på TV2, sidder hun næsten med tårer i øjnene. Men på spørgsmålet om hvad hun vil gøre, svarer hun: "Det er svært. Det er jo kvindens ældste erhverv". Det er den forpulede holdning, der er i det her samfund. Kvinderne er nogle små, skrupplidelige tøser, der blot kommer her med ønsket om at tilfredsstille os danske mænd.

List: Jeg er slet ikke enig. Medierne har dækket det her område gennem de sidste år med sensationisme og overdrevne tal. Der er hele tiden en tendens til at smøre tykt på. Præcist ligesom når du i din bog skriver om de mange nye rumænske prostituerede, der står nede foran Super Brugsen på Halmtorvet i København. Jeg bor her i kvarteret, jeg handler hver aften i Super Brugsen. Og der står kun omkring fem kvinder. De samme fem kvinder har stået her de seneste tre måneder. Vi ved jo ikke, om de er tvangsprostituerede. Det ved du heller ikke. Rumænien er medlem af EU nu, og vi har arbejdskraftens fri bevægelighed i Europa, og det gælder altså også for kvinder.

Høvsgaard: Og sexslaver.

List: Ved du faktisk, at de fem kvinder nede foran Brugsen er sexslaver?

Høvsgaard: Jeg ved, at de har alfonser omkring sig. Forleden dag så jeg, at en af dem fik et par på lampen.

List: Det sker ofte på Vesterbro. Det er sket for mig tre gange.

Snerperi versus ulighed

KøS: Lad os vende tilbage til snakken om samfundets holdning. List, du taler om, at der har været meget fokus på prostitution og trafficking i medierne. Hvad er det udtryk for?

List: Det er jo interessant, at Jens og mange andre hidser sig så meget op over præcist sexslaveriet, når 95 procent af nutidens slaveri, ifølge ILO, har at gøre med 'almindeligt' slavearbejde. Det vil sige mænd, kvinder og børn, som er i decideret tvangsarbejde særligt i Afrika, Asien og Latinamerika. Når det handler om sex, vækker man åbentbart en særlig ophidselse, en særlig forargelse.

KøS: Din bog handler om, at vi er blevet snerpede i Danmark, og at den seksuelle ytringsfrihed er under pres. Hvad tror du, at årsagen er?

List: Vi lever i en kristen kultur, hvor sex igennem tusindvis af år er blevet betragtet som noget forbudt, beskidt og syndigt. Det sidder stadig meget dybt i os. Og det bliver så koblet sammen med en politisk korrekthed på venstrefløjen, hvor man markerer sig på at have nogle stærke holdninger omkring kriminalisering af prostitution, forbud og begrænsninger. Jeg mener, der er tale om et sammenløb af kristen moralisme omkring sex og en politisk korrekthed på venstrefløjen.

KøS: Er du en kristen, nypuritansk journalist, Jens Høvsgaard?

Høvsgaard: Det tror jeg ikke. Jeg mener tværtimod, at det samfund, vi har i dag, er dybt præget af sexindustrien. Du maler et billede, List, af sexindustrien og sexarbejderne som nogle forfulgte uskyldigheder, der bliver jagtet af en horde nypuritanske feminister. Men virkeligheden er, at I har sejret ad helvede til. I har sat dagsordenen – ikke alene i pressen men også i det offentlige rum. Vi lever i en pornificeret verden i dag, hvor alt handler om sex.

List: Ikke i min verden.

Høvsgaard: Prøv at se på den amerikanske rapkultur. Der ligger altid en fire-fem kvinder og slænger sig om rapperen. Dét kvindesyn, som også kommer til udtryk i teksterne, er for mig at se et nedværdigende kvindesyn. Der er blevet skabt et sexsupermarked, som er så stort og inficerer hele vores verden, at vi accepterer mere og mere. Jeg tror, at det er meget vanskeligt at finde økologiske varer på hylderne, når du går ind i det store, kommercielle sexsupermarked i dag. Seksualpolitisk Forum siger, at der findes mange tilfredse og lykkelige prosti-

man er tvunget til at have sex med et menneske, man ikke har lyst til.

List: Hvad så med den kvinde, der frivilligt har betalt en busbillet og er taget til København på et turistvisum i tre måneder for at sælge sin krop?

Høvsgaard: Jeg vil sige, at det er en forfærdelig måde at afhjælpe verdens fattigdomsproblemer på. At kvinder fra tredje verdens lande kan komme og gøre livet for deres familie i hjemlandet lidt bedre ved at blive gennemløbet af nogle lider-

Jeg mener, der er tale om et sammenløb af kristen moralisme omkring sex og en politisk korrekthed på venstrefløjen.

HENRIK LIST

tuerede. Jeg siger: De kvinder, der vælger prostitution, gør det af nød, og der er som regel en social årsag til, at de havner i prostitution. Et normalt, velfungerende menneske ønsker ikke at sælge sig selv.

List: Jamen, det gør vi da alle sammen. Gør du ikke det, når du laver journalistik? En jord- og betonarbejder sælger også sin krop. Eller en rengøringskone, massører eller fysioterapeuter.

Høvsgaard: Nej, nej, nej...

List: ...de bruger da deres krop i deres arbejde. Så er det jo igen fordi, du fastholder, at sex er noget særligt farligt.

Høvsgaard: Sex er noget fantastisk dejligt, hvis sex foregår mellem ligeværdige parter og under forhold, hvor begge føler sig trygge og tilfredse. Men sex er skadeligt, hvis

lige, danske mænd.

List: Så er vi tilbage ved start: At du synes, det er værre at være slave på den seksuelle måde end at være slave med fysisk hårdt arbejde.

Høvsgaard: Alle former for slaveri er forfærdeligt og burde topprioriteres her i samfundet. Slaveri er den største forbrydelse mod menneskeheden i 2007, og kampen mod det burde blive prioriteret langt højere end både klimadebat og terrorbekæmpelse.

Prostitution som job

KøS: Henrik List, er prostitution et job, der er ligeså godt som alle andre jobs?

List: Ja, fuldstændig. Forudsat at man frivilligt vælger det, at man er over 18 år og i øvrigt er ved sine fulde fem. Jeg er ligeså meget imod enhver form for tvangsprostitution som Jens, eller prostitution,

hvor man er blevet forledt, lokket eller manipuleret til at være prostitueret. Men jeg kan ikke se, at prostitution skulle være et værre job end andre. Der er sikkert noget specifikt følelsesmæssigt skadeligt ved jobbet, fordi prostitution er så stigmatiseret og fordømt af omgivelserne. Det gør jo, at kvinderne tvinges til at lyve over for deres nærmeste og leve en dobbelttilværelse. Men masser af mennesker har mange seksuelle partnere. Gå ned på en swingerklub hvor du vil finde kvinder, som har sex med 30 mænd på en nat. Jeg siger ikke, det er normalt, jeg siger bare, at det findes. Hvis voksne mennesker frivilligt indgår kontrakter om at have seksuelt samkvem for penge, kan jeg ikke se, at det er værre end alle mulige andre former for arbejde. Al arbejde foregår jo af social nød. Der er vel ikke ret mange af os, der ville arbejde, hvis vi ikke behøvede det. Vi arbejder, fordi vi skal overleve, og der adskiller prostitution sig ikke fra andet arbejde.

Høvsgaard: Hvis vi kun skulle have kvinder, der fløjtede, når de gik på arbejde om morgenen på bordellet – hvor mange prostituerede tror du så, der ville være?

List: Formodentlig nogenlunde samme antal. Går du på arbejde hver morgen og fløjter?

Høvsgaard: Ja, det gør jeg.

List: Nå, jamen det gør jeg sgu ikke. Jeg tror, det er masser af mennesker i det her samfund, der ikke går på arbejde og fløjter. Det er en utrolig gammeldags tankegang at forudsætte, at alle andre mennesker er lykkelige, men lige præcis ludere er ulykkelige. Vi andre er jo heller ikke lykkelige hele tiden. Hvorfor skal en luder per definition være lykkelig? Hvis en lastbilchauffør er ulykkelig, er det åbenbart ikke noget issue.

Høvsgaard: Hvorfor skal det være en menneskeret, at man kan få en udløsning i et andet menneske?

List: Forudsat at det andet menneske frivilligt tager imod penge

for at have sex, så betragter jeg det som enhver anden seksuel transaktion. Der indgås jo mange handelskontrakter for at opnå sex. Du har garanteret også haft damer med på dates, hvor du har betalt for midt-dagen, taxaen og den dyre rødvin, fordi du gerne vil opnå sex. Er det ikke en form for prostitution?

Ligestilling og sexmarked

KøS: Prostitutionsbranchen er jo kendetegnet ved, at mange af køberne er mænd, og mange af sælgerne er kvinder. Kan vi have prostitution i et samfund, hvor vi gerne vil

sen ved kassen. Med det skyldes jo også, at omgivelserne stigmatiserer og fordømmer. Jeg har stor respekt for kvinder. Jeg mener, at voksne kvinder selv må bestemme, hvad de bruger deres krop, køn og seksualitet til. Samfundet skal ikke ind og regulere, hvad den enkelte borger må bruge sin krop til. At anerkende kvinders seksualitet er også at acceptere, at nogle kvinder frivilligt vælger sexarbejde.

Høvsgaard: Nu blander samfundet

have ligestilling mellem kønnene?

Høvsgaard: Personligt mener jeg ikke, du kan have et anstændigt samfund, hvis man kan købe sig ret til en halv eller en hel time af et andet menneske. Accepterer vi sådan et samfund, når vi aldrig nogen form for ligestilling.

List: Men du kan jo købe masser af tid hos andre mennesker for penge i det her samfund. Hos en fodterapeut eller en fysioterapeut. Man køber en fysisk serviceydelse af et andet menneske.

Høvsgaard: Der mener jeg så, at det er en grænseoverskridende ting at sælge sin seksualitet. Der er altså forskel på at være en fysiologisk massør og trykke på myoser og så sidde og bruge højre hånd og give svensk massage.

List: Jamen, selvfølgelig er der det. Jeg anerkender, at det er følelsesmæssigt grænseoverskridende i forhold til at arbejde i Super Brug-

sig jo i mange andre ting, ikke? Vi har jo blandt andet ophævet revselseretten, man må ikke længere slå sine børn. Det er blevet en tabersag at slå sine børn. Eller at køre spritkørsel. Rygning er ved at blive en tabersag. Hvorfor så ikke gøre sexkøb til en tabersag? Et samfund bliver nødt til at sætte nogle moralske normer. Vi skal ikke acceptere, at fordi du tilfældigvis sidder på den grønne gren og har et bundt sedler, der er lidt større end hendes, der sidder derovre, så har du ret til at købe hendes krop. Det er en superliberalistisk holdning at have, at alt gerne må være til salg.

List: Kald det, hvad du vil. Men den kvinde, der sidder derovre, kan altså vælge at få andre job i det her samfund. Der er desperat mangel på arbejdskraft. Selv efter lavtuddannet og ikke-uddannet arbejdskraft. I Danmark er der masser af andre muligheder for en kvinde end at blive prostitueret.

Høvsgaard: Når man som samfund

siger, at det er okay at købe sex, tingsliggør man kvinder, man gør dem til en vare, der kan købes. Vi har for nyligt oplevet to voldsomme voldtægter. Først af en ti-årig pige og så af en 36-årig kvinde. Jeg tænker: Hvis man betragter kvinden som en vare, er det så ikke også sådan, at man imellem kan forsøge at stjæle varen som ethvert andet forbrugsgode?

List: Så du mener ikke, at der foregår voldtægter i islamiske stater, hvor prostitution medfører dødsstraf?

Høvsgaard: Jo, men et argument for prostitution er, at et forbud vil øge antallet af voldtægter. Jeg vender argumentet om: Prostitution kan også befordre flere voldtægter, fordi man gør kvinderne til en vare, og nogle vil tænke: Jamen kvinder byder sig jo til. Så kan vi også få dem, hvis vi vil have dem.

List: Samfundet må altså overtage kontrollen med kvinders seksualitet, fordi de ikke er selv i stand til at gennemskue, hvordan de bliver udnyttet? Det lyder meget patriarkalsk. Du lyder som den store, hvide mand, der siger: »Nu må vi hjælpe alle de stakkels farvede kvinder, for de kan jo ikke selv gennemskue deres situation.« Jeg synes, du offergør kvinder.

Magt – og sex som handelsvare

KøS: Jeg kunne godt tænke mig at holde fast i diskussionen om, hvorvidt det at vælge prostitution som erhverv er et frit valg. Vi havde Jørgen Leth-sagen, hvor debatten om hans forhold til kokkens datter netop gik på kvindens frie valg versus ulige magtforhold...

Høvsgaard: Jeg mener personligt, at Jørgen Leth er blevet fuldstændig misforstået. Han var modig. Han udstillede sig selv som den store, hvide koloniherre, som i århundreder har udnyttet den tredje verden og dens kvinder ved at sige: »Det er min ret at tage kokkens datter! For jeg er den store, hvide mand.« Frem for at hænge ham ud som en liderbasse, burde man have rost ham for at sætte sig selv på spil og illustrere misforholdet mellem det rige, hvi-

de Vesten og den fattige, sorte del af verden. Leth kom med et meget vigtigt indlæg i debatten.

List: Jeg er enig. Leth er en mand på 58 år, der havde et forhold til en ung kvinde på 17 år. Det kan man have nogle moralske holdninger til, men det var jo ikke prostitution i den forstand, at han gik ud og købte en ung kvinde på gaden. Man kan sige, at han udnyttede hende, og der var en ulige magtbalance. Men så er vi igen inde på et komplekst område, for magt er noget, der findes i alle menneskelige relationer. Så snart du har to mennesker sammen i et rum, bliver der udøvet magt. I enhver form for seksualitet er der nogle meget komplekse magtspil, hvor man forsøger at opnå noget. Når en ældre, vestlig mand har et forhold til en ung haitiansk kvinde, er der et åbenlyst ulige magtforhold. Men umuliggør det, at de to faktisk elsker hinanden?

Høvsgaard: Svaret på dét spørgsmål bliver meget ideologisk. Uligheden mellem kontinenterne er klar. Den bliver vedligeholdt af Verdenshandelsorganisationen WTO, landbrugsstøtte, toldbarrierer osv. Der vil være ulighed så længe, vi fx smadrer den afrikanske hvedeproduktion, fordi vi i Vesteuropa med subsidier fra EU kan producere en hvede, der er billigere. Lige så længe vil der være fattige mennesker, som vil gøre alt for at få et bedre liv, og der vil også være banditter, der vil udnytte de fattige mennesker, så de selv kan få et bedre liv. Skal vi udligne det problem, er vi er oppe i en anden verdensorden. Og så er der jo heller ikke længere nogen risiko for, at der fiser Jørgen Leth'er rundt i verden og misbruger eller har seksuelle forhold til 17-årige.

List: Mener du, han misbruger hende?

Høvsgaard: Næ, men mange andre misbruger fattige kvinder. Sexturister, der tager til Haiti, Østeuropa, Balkan eller Thailand for at købe sig til 14 dage i sus og dus med unge tøser – fordi vi kan det, fordi vi har pengene, kreditkortet og alt det, de ikke har. Derfor er vi nødt til at

få ændret verden. Første skridt på vejen er, at vi melder klart ud, at vi ikke vil finde os i, at der er kvinder, som arbejder under tvang eller har den tilværelse, de har. Vores samfund har skabt et marked, som gør det muligt for deres bagmænd at sende dem herop, så de kan blive udnyttet af os store, hvide mænd. Derfor er vi også forpligtet til at hjælpe dem, når de henvender sig og beder om hjælp – for eksempel i form af asyl – i stedet for at sparke dem i røven og sende dem ud af landet. Jeg går ind for, at man i første omgang siger: sexslaveri, det vil vi simpelthen ikke finde os i. Vi afsætter politimæssige ressourcer for at få fat i bagmændene. Samtidig skal vi have en stor, social indsats og tilbud til de kvinder, som lever i miljøet. De skal ikke bare have et spark i røven tilbage til Nigeria.

List: Jeg er fuldstændig enig.

Høvsgaard: Hvis de to ting kobles sammen, kan vi forhåbentligt skabe et samfund, hvor det er for besværligt for bagmændene at agere. Og hvis vores allierede i EU og USA gør det samme, bliver det efterhånden meget vanskeligt at være traf-ficker, fordi markedet forsvinder.

List: Men der vil stadig være kvinder, der frivilligt tager herop i en bus.

Høvsgaard: Næste hurdle er: Skal prostitution kriminaliseres eller legaliseres? Vil vi acceptere, at man her i vores samfund har prostitution? Min personlige holdning er, at et samfund, hvor man kan købe andre mennesker, er et sygt samfund. Jeg kan ikke se nogen modeller, som fungerer. I Sverige fungerer et forbud ikke, fordi der kommer skjult prostitution og et gråt marked. I Holland og Tyskland har man også et gråt marked, selvom prostitution er legaliseret med sundhedstjek, licenser og lignende. Alligevel findes der bagmænd, som kan se de store penge i at transportere kvinder til at trække i Amsterdam eller Hamburg. Derfor er min pointe, at så længe der er en form for legaliseret prostitution, vil du også tiltrække de kriminelle lykkeriddere. Altid.

List: De vil da også være her, hvis det er forbudt. Narkokriminalitet er også forbudt, men det findes.

Høvsgaard: Du kan ikke forhindre det. Men du kan sige, at vi som samfund ikke vil acceptere det og vil slå hårdt til mod det. Jeg er virkelig blevet hard hitter på det område her, efter de kvinder jeg har mødt, og de historier, jeg har hørt fra dem.

Hvad med kunderne?

K&S: Henrik List, du er jo en af de mænd i Danmark, som åbent er stået frem og har fortalt, at du er prostitutionskunde. Kan du kende forskel på en kvinde, som er blevet handlet, og en kvinde, som ikke er blevet handlet?

List: Det er jo svært at sige, for jeg mener ikke, jeg nogensinde har mødt en prostitueret, som var handlet. Men umiddelbart tror jeg, at der ville være nogle stress- eller angstsymptomer, nogle signaler, der ville antyde, at det her var meget imod hendes vilje. Og det ville ikke tænde mig.

K&S: Men lægger man overhovedet mærke til det?

List: Selvfølgelig. Jeg prøver jo netop meget at bevæge mig ud af de ideologiske skyttegrave ved at beskrive nogle af de følelsesmæssige ting, der ligger omkring prostitution. Lige nu taler vi hele tiden om sex, sex, sex, som om, at det kun er det rent fysiske. Men der er også en meget stor mental, følelsesmæssig dimension i det. Prostitution er et illusionsnummer, der handler om, at give begge parter en fornemmelse af, at det her er et strangers in the night-møde i natten. Det kan gøre det nemmere og måske også bedre for begge parter. Jeg har aldrig oplevet prostitution i den forstand at blive lukket ind i et rum, hvor der sidder ti kvinder på række. Gadeprostitution har jeg stort set heller ikke benyttet mig af. Men min oplevelse er, at fordi det er en illusion, vil mange mænd trække sig i det øjeblik, illusionen ikke virker. Medmindre man specifikt er psykopatisk sadist, der tænder på, at en kvinde bliver misbrugt og holdt fanget.

Høvsgaard: Jeg har talt med kvinder, som fortæller, at de beder mændene om hjælp, men hvor mændene stadigvæk vil have dem. Rose fx, fortæller, at mændene bare siger, det er synd for hende. Hvorfor går de mænd ikke til politiet? Altså, det er der, jeg spørger: Hvad er det så for et marked, vi har, hvis kunden er ligeglad? Hvis kunden gik ind i et supermarked og fandt et stykke kød i køledisken, der var for-dærvet, ville han da gå hen og klage til brugsudleveren.

List: Jamen, der er jo sikkert nogle psykopatiske mænd, der har en fucked up seksualitet. De vil misbruge kvinder under alle omstæn-

digheder. De vil også være der, selvom prostitution var forbudt.

Høvsgaard: Jeg har så hørt andre prostitutionskunder, som siger: »Jeg ved godt, at hun muligvis er tvunget til det og ikke har det så godt, men jeg gav hende trods alt nogle penge. Og jeg var sød ved hende.« Så legaliserer man det på den måde.

List: Min erfaring i livet er, at der findes mange syge mennesker derude, det gælder på alle områder. I min bog skriver jeg om, at hvis man vil gå til en prostitueret, skal man gøre det med oprejst pande, uden at føle skam, og i åbenhed og respekt

Henrik List er forfatter, samfundsdebattør og medstifter af Seksualpolitisk Forum. Han udgav i 2007 bogen *Sidste nat i kødbyen* på Aschehoug forlag. Bogen består af fem essays bl.a. om den aktuelle danske seksualdebat (læs anmeldelse af bogen i forrige nummer af K&S). List har tidligere skrevet en bog om ladyboys i Thailand *Bangkok Ladyboys*, en biografi om pornomodellen Katja K. *Katja KXXX - stjerne i syndens by* m.m. Han har også skrevet både artikler som klummer om dansk og udenlandsk prostitutionsmiljø som kulturskribent på Berlingske Tidende gennem 13 år.

Mere info:
www.henriklist.dk eller www.shoo.dk

Jens Høvsgaard er journalist og forfatter og har beskæftiget sig med kvindehandel igennem de seneste tre år. Han stod bl.a. bag fagbladet 3F's dybdeborende artikelserie om kvindehandel samt flere tv-dokumentarer om emnet og blev i 2006 nomineret til en Cavling-pris for arbejdet. Høvsgaard er aktuel med bogen *Solgt til sex*, udgivet på Peoples Press, som er baseret på hans erfaringer med arbejdet (læs anmeldelse af bogen her i bladet). Tidligere har Høvsgaard været nyhedschef på TVDanmark samt lavet undersøgende journalistik om bl.a. misbrug af dansk ulandshjælp.

Mere info:
www.bylant.dk

for den prostituerede og hendes eller hans grænser. Det er meget tabuiseret at gå til en prostitueret. Du får pålagt noget skam og skyld. Og det tror jeg kan være med til at påvirke kunden følelsesmæssigt til at vende sit selvhad ud i had mod den prostituerede - det er en hel grundlæggende, psykologisk mekanisme. Derfor hører man om tilfælde, hvor kvinder bliver slået og misbrugt og får stjålet deres penge.

Høvsgaard: Hvordan vil du rense op i miljøet, så vi kommer de ondt til livs?

List: Jeg ville først og fremmest legalisere prostitution med en form for licenssystem, hvor man skulle have en tilladelse til at drive den form for erhvervsvirksomhed. Man skulle også skattemæssigt og momsmæssigt være registreret og under tilsyn fra både politi, Told og Skat og sociale myndigheder. Så skulle der gøres en omfattende indsats for at få alle de kvinder ud af prostitution, som gerne vil ud. Dels de danske, frivilligt prostituerede, som er endt der på grund af nogle dårlige, sociale omstændigheder. De skal have en mulighed for at komme videre med noget kontanthjælp og med tilbud om et behandlingsforløb. På det udenlandske niveau skal de kvinder, som ikke ønsker at være i prostitution uanset årsag, også hjælpes ud. Og har de været involveret i kriminelle sager, skal de have asyl. Og så er jeg for så vidt også ligeglad med, om vedkommende i den første ende er gået ind i det frivilligt eller ufrivilligt - hvis de gerne vil ud, skal de ud. Tilbage har vi så kun de, der frivilligt har valgt deres erhverv. I min optik er den bedste mulighed for at hjælpe de prostituerede, at de har kontakt med politiet og de sociale myndigheder. Derfor frygter jeg, at en kriminalisering af prostitution vil skubbe de sårbare udenlandske kvinder fuldstændig ud i mørket.

/UM

Et voksende sexmarked med skarp konkurrence har gjort det sværere for danske kvinder i prostitution at sætte grænser.

Livet som prostitueret er blevet hårdere

‘Superfransk’ er normalt ikke en vare, som bordeller i Danmark har på deres menukort, når de annoncerer i Ekstra Bladet eller på internettet for at tiltrække kunder. Oralsex uden kondom, som begrebet ‘superfransk’ dækker over, er en af de seksuelle ydelser, som mange danske kvinder i prostitution hidtil har sagt nej til at sælge. Sådan er det ikke længere, fortæller Dorit Otzen, leder af Reden, et værested for prostituerede i København.

- Prostitutionspraksis er ved ændre sig og bliver styret af andre ting end tidligere. Miljøet på er blevet pornificeret, der er kommet mange udenlandske kvinder til, og det betyder, at kvinder i prostitution nu går med til praksiser, som ikke tidligere var accepteret af danskere. Det kan fx være at kysse eller undlade at bruge kondom. Vi hører kvinder på bordellerne sige: Vi kan ikke holde de samme grænser længere, siger Dorit Otzen, som har beskæftiget sig med kvinder i prostitution i 35 år.

Tendensen lover ikke godt, når det gælder prostitueredes sundhedsmæssige situation. Kvinderne løber i forvejen stor risiko for at pådrage sig arbejdsskader på grund af dårlige arbejdsstillinger, som belaster især nakke, skuldre, ryg og arme.

- Deres underliv er naturligvis også meget udsat på grund af risikoen for at få infektioner. Derfor har mange kvinder tidligere holdt fast i at bruge kondom, men det løb er kørt nu, siger Dorit Otzen.

Dårlig løsning på fattigdom. Fysiske skadevirkninger af prostitution er blot en af flere grunde til, at Dorit Otzen advarer mod at betragte salg af sex som et arbejde på lige fod med alle andre. På baggrund af sin årelange erfaring i miljøet kan hun konstatere, at kvinder, der vælger prostitution, har en række fællesnævner: Mange af dem har en opvækst eller ungdom bag sig, hvor de har oplevet noget grænseoverskridende, som ikke nødvendigvis er seksuelt betinget.

- Et meget lille selvværd er en fællesnævner. Følelsen af at man ikke duer til andet end at servicere andre mennesker seksuelt, er en anden, siger hun.

Kvinder, som arbejder på bordeller, har også som regel en kortvarende uddannelse, ringe tilknytning til arbejdsmarkedet, er enlige forsørgere eller sidder i en økonomisk klemme.

- Med meget få undtagelser er prostitution et dække over reel fattigdom. Og for de flestes vedkommende er prostitution ikke en gangbar eller langsigtet karrierevej, for du får altså ikke job på at kunne skrive prostitution på dit cv. Derfor ender mange af kvinderne også på overførselsindkomster. For når de er blevet 35 eller 45 år og ikke længere er attraktive på sexmarkedet, hvad skal de så gøre for at forsørge sig selv? Jeg synes, at vi som samfund burde finde nogle andre løsninger på den situation end bare blindt at acceptere prostitution. For mange af kvinderne vælger prostitution netop fordi, de ikke syntes at have andre valg, siger hun.

/UM

Først var det de homoseksuelle, så de pædofile. Nu bliver sexkunder i stigende grad italesat som en ny seksuel afvigertype, siger kønsforsker **Dag Heede**.

Sexkunder er vor tids nye perverse

Når danske politikere i den aktuelle seksualdebat taler om at følge den svenske model og kriminalisere sexkunder, er de i fuld gang med at gøre, hvad politikere, videnskabsmænd og andre magtfulde skikkelser har gjort i årtier: Konstruere en afvigertype.

pervers – ligesom man gjorde ved homoseksuelle i 1800-tallet. Den bliver skabt for øjnene af os. Ligesom pædofile er en moderne monster-kategori, er sexkunden også ved at blive det, siger han.

Viden er magt, siger Michel Foucault. Og viden kan bruges til at

Andre forskere er enige i analysen.

Foruroligende. Don Kulick, professor i antropologi og leder af Center for the Study of Gender and Sexuality på New York University, har fx anklaget den svenske lovgivning på prostitutionsområdet for at skabe en ny slags syg person gennem kriminaliseringen af sexkøb. Det samme gælder måden, den svenske forskning omtaler sexkøbere på. Her får selv velfungerende mænd hæftet beskrivelser på sig som 'en ekstremt ringe evne til følelsesmæssig refleksion' eller 'problemer med at knytte sig følelsesmæssigt til andre mennesker'. Samme patologiske tilgang til emnet – hvor man fx også gransker studieobjekternes barndom i et forsøg på at finde forklaringer – var de homoseksuelle udsat for, da de i sin tid blev udråbt som perverse.

Derfor advarer Kulick mod at sygeliggøre sexkunder. Og mod at de politiske magthavere griber ind og definerer, hvad en 'normal' seksualitet i et givent samfund.

– Som homoseksuel mand skulle jeg hilse og sige, at der altid er nogen, der bliver alvorligt ramt af en national seksualitet. Folk gør en masse ting seksuelt, som andre ikke bryder sig om, men det betyder ikke, at man forbyder det, sagde Don Kulick i 2006 til Dagbladet Information.

Dag Heede er enig.

– Jeg mener, det er en dybt foruroligende tendens, at statsapparatet på den måde skaber nye afvigere og perversionstyper, siger han. /UM

Det mener Dag Heede, som er kønsforsker og ekspert i den franske filosof Michel Foucault, der bl.a. har beskrevet, hvordan psykiatrien i sin tid skabte begrebet perversion og siden puttede homoseksuelle ind i kategorien.

– Vi er i gang med at skabe en helt ny seksuel afvigertype. En ny type

overvåge, disciplinere og kontrollere mennesker. Viden kan derfor også bruges til at udelukke særlige grupper af mennesker i samfundet. Fx ved at italesætte og stemple dem som afvigere fra den herskende samfundsorden. Det er netop, hvad sexkunderne oplever i dag, mener Dag Heede.

Når debatten om porno og prostitution bliver giftig og vred, er det fordi, kampen nu står om, hvem der får lov til at bestemme, hvordan vi i fremtiden skal tale og lovgive om seksualitetskultur, siger Anette Dina Sørensen.

Tale er magt

Skal der være grænser for seksuel udfoldelse? Og er alle seksuelle præferencer lige gode?

Det er nogle af de spørgsmål, der blev debatteret heftigt i forbindelse med ungdomsoprøret i 1960'erne og 1970'erne, og som nu er dukket op igen.

– Vi ser, at der lige nu foregår en kamp mellem forskellige seksualpolitiske fløje om, hvem, der skal definere den begrebsramme, hvorunder vi taler om seksualitetskultur. Kampen er ikke ny, men den har fået en opblomstring gennem de seneste 7-8 år, siger Anette Dina Sørensen.

Hun er tidligere kønsforsker og var projektleder på det fællesnordiske forskningsprojekt om Unge, køn og pornografi i Norden fra 2004-2006, som blev sat i værk af ligestillingsministrene i de nordiske lande i regi af Nordisk Ministerråd.

– Tidligere handlede kampen ikke så meget om definitionsretten, som den gør i dag. Dengang handlede den mere om moral og kønspolitik. Så når den i dag handler om retten til at definere seksualitetskulturen hænger det sammen med, at vi i 30 år har lullet os ind i en tro på, at vi seksualitetsmæssigt lever i et fuldstændigt frit samfund, hvor alle kan gøre, hvad de har lyst til uden at blive klandret for det. Hvilket jo er en illusion, for selvfølgelig har vi nogle etiske og juridiske grænser, alt andet ville være uacceptabelt i et demokratisk samfund. Men vi er nået til et sted, hvor det meste af kritikken af seksualitetskulturen, som fremsættes, bliver opfattet som et forsøg på at begrænse friheden, og derfor defineres som moralisme og snerperi, netop fordi vi har bildt os selv ind, at vi lever i dette frie samfund, siger hun.

Porno og prostitution er nogle af emner, der er sat til hidsig debat.

Et andet aktuelt eksempel var debatten, der opstod som reaktion på, at et britisk museum nægtede at udstille en et fotografi af den britiske fotograf Nan

Goldin. På det omstridte billede leger to små piger mavedans, og den ene pige har blottet underliv.

Hvorfor bliver debatten om seksualitet så aggressiv?

– Fordi vi er meget bevidste om, at udfaldet af debatten kan blive bestemmende for, hvordan vi vil tale om og forstå seksualitetskulturen i fremtiden. Dermed er den også politisk. For det handler om at få indflydelse på, hvordan politikerne vil regulere på området. Men seksualitet er også et område, som er følsomt, fordi vi forbinder det med krop og privatliv, så nogle vil føle sig krænkede på deres private råderum idet, der sættes grænser for seksuel udfoldelse. Til det kan man sige, at lovgivningen altid har transcenderet det private rum. Vores seksualitet har været lovreguleret i over 100 år, og vi har også haft diskussioner om seksualpraksis i mange år. Så det er altså ikke noget nyt. Det nye er, at illusionen om den totale seksuelle frihed er ved at bryde. Det gør åbenbart ondt på dem, der har levet i den. Men i et demokratisk samfund gælder det jo om at få balanceret forskellige friheder i forhold til hinanden. At få synliggjort og distribueret magten efter demokratiske principper – også på det seksuelle område. Den magtfordeling går ikke stille af – det er det, vi ser i den aktuelle debat.

/UM

Seksualdebat med skarpe kanter

'Tørre kusser' og 'liderbasser' er nogle af de skældsord, som debattører har sat på hinanden i den aktuelle seksualpolitiske debat i Danmark. Debatten domineres i høj grad af intense skænderier om tal og begreber, og flere debattører har oplevet hadefulde personlige angreb både i det offentlige rum og i deres private mailbokse. Hvad ligger bag den giftige tone? Og hvorfor bliver debatten så polariseret? Kvinden&Samfundet zoomer her (og på næste side) ind på skarp retorik og magtspil i den offentlige seksualdebat.

Personangreb og overdrivelser i den offentlige debat er et kneb til at undgå at tage stilling til modpartens argumenter. Men det er også en uskik, fordi ingen dermed får belyst problemerne, siger **Christian Kock**, professor i retorik, der derfor finder dele af den aktuelle seksualdebat beklagelig

Skældsord giver adgang til medierne

Når ord som nypuritanere, listepikke, mandehadere eller kvindeundertrykkere bliver kastet rundt i debatten om seksualitet på tv, i aviser og radio, er der både spøgelse og smarte kneb på spil.

- Det er en almen mekanisme, som du også kan finde i mange andre debatter såsom udlændingedebatten eller debatten, der kom i kølvandet på Muhammedkrisen. Man tillægger for det første modparten et standpunkt, som er langt mere vidtgående end det, der faktisk er blevet lagt frem. Man ser også nogle spøgelse i det, modparten siger. Noget, der minder en om noget, fx om et rabiats synspunkt eller et skræmmebillede, og så identificerer man uden videre modparten med dette spøgelse og reagerer skingert på det. Præcist ligesom man skriger, når man ser et spøgelse, siger Christian Kock, professor i retorik på Københavns Universitet.

- For det andet ser du, at man tillægger sin modpart nogle personlige årsager og motiver til, at de har det synspunkt, de har. Fx at modparten er seksualforskrækket. På den måde undgår man at tage stilling til det, folk faktisk siger, og de argumenter, de måtte have. Man forfalsker det, modparten siger, idet man kører på, at modparten har et usagligt motiv til at have sin holdning. Begge dele er en afledningsmanøvre.

En god historie. Christian Kock tror, at spøgelse i seksualdebatten har rødder i fortidens seksualdebat.

- Tidligere har vi også set nogle heftige konfrontationer i seksualdebatten - både i 1930'erne, 50'erne og 70'erne. Jeg tror, det er de konfrontationer, der gør, at man reagerer så voldsomt. Men det er stadig spøgelse, vi taler om, for positionerne i dag er jo ikke de samme som tidligere.

Professoren synes, at den giftige tone i debatten er beklagelig.

- Faren er jo, at vi ikke får belyst problemerne. Der står en masse mennesker og lytter til debatten, som gerne vil kunne tage stilling til tidens problemer. De får ikke det, de har brug for - nemlig en belysning af problemerne og en saglig og retvisende forståelse af dem. Det er meget sørgeligt, at den slags sker i offentlige debatter.

Men for debattørerne, derimod, kan tonen være et plus. Den kan nemlig sikre dem taletid i medierne.

- Medierne har en interesse i, at folk bruger skarpe skældsord om hinanden. Det påkalder sig stor opmærksomhed. Når én politiker kalder en anden for 'en farlig mand' er det en god historie. Desværre kommer hele opmærksomheden så bare til at dreje sig om udtrykket frem for de kritikpunkter, der blev ført frem.

/UM

Da queer kom til Sverige

AF ANE HAVSKOV KIRK, GENUS-STUDERENDE VED CENTRUM FOR GENUSSTUDIER, LUNDS UNIVERSITET, SVERIGE.

- Lets take a walk on the queer side of life.

Sådan lød de afsluttende ord fra professor Tiina Rosenberg, Centrum for Genusvetenskap, Lund, på en forelæsning i Sverige, forrige år.

Tiina Rosenberg er en af Nordens mest anerkendte og respekterede queer-forskere.

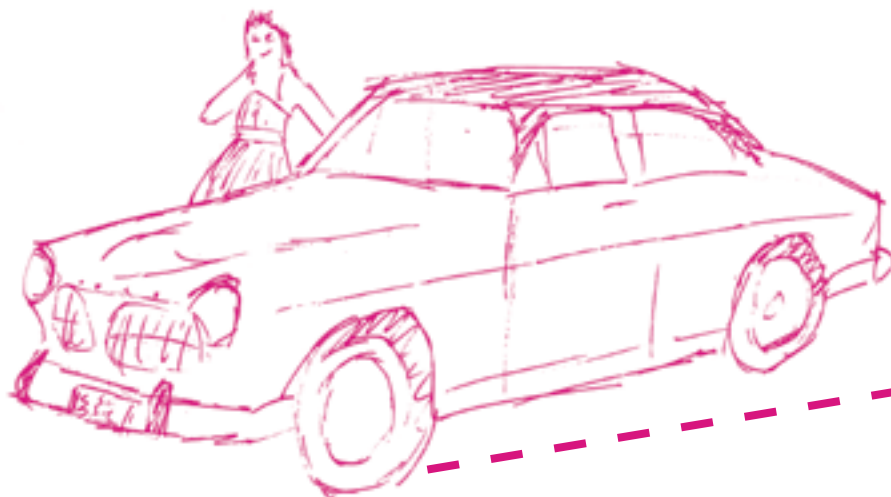
Begrebet 'queer' dukkede op i Sverige i 1990'erne. Det skete blandt andet på en velbesøgt konference i 1995 om homoseksualitetsforskning. Som et direkte resultat af denne konference blev et queer-seminar herefter opstartet på Stockholms universitet.

Seminaret har siden sat fokus på en række forskellige teorier indenfor det homoseksuelle forskningsfelt. Især blev magasinet *Lambda Nordica* brugt som talerør for queer-teorier, og en række Svenske queer-teoretikere har deres rødder der. De sidste ti år har queer derfor været et velkendt teoretisk begreb i den svenske akademisk.

Hvorfor fik begrebet så stor gennemslagskraft?

- Det tillod os at fokusere. Ikke på hvordan sociale fænomener bliver begribelige, men på hvorfor de bliver ubegribelige. Med andre ord lærte den os, at problemet ikke var homoseksualitet - men at pro-

I Sverige er queer ikke bare et andet ord for homo men et begreb, der har fundet teoretisk fodfæste i den akademiske verden. Måske derfor har queer-begrebet fået en større gennemslagskraft i det svenske samfund end i Danmark. Men samtidig viser de svenske erfaringer, at queer er en verdensforståelse, som kan provokere langt ind i det heteroseksuelle parforholds allerhelligste.

blemet i stedet var de processer, der gjorde homoseksualitet til et problem, som Don Kulick, professor i Socialantropologi, skriver i sin antologi *Queersverige* fra 2005.

Samtidig var 1990'erne tiden, hvor partnerskabslovgivningen blev indført i Sverige (1995), langt senere end i Danmark (1987), men i modsætning til den danske lov, er der i den svenske lov ingen forskel på hetero- og homoseksuelle pars rettigheder, fx kan homoseksuelle adoptere.

90'ernes trendy begreb. Queer rakte langt ud over den akademiske verden. For også de svenske medier fik øjnene op for queer.

– Garderobedøren blev smækket op på vid gab, og ud marcherede den ene kendis efter den anden. (...) 90'erne indebar, at den ikke-heteroseksuelle kultur blev en relativt synlig del af den urbane kultur – ikke mindst en gang om året i forbindelse med *Stockholm Pride*, som Rita Paqvalén, doktorent i Nordisk Litteratur, Helsingfors Universitet, beskriver de efterfølgende år.

Tiina Rosenberg døbte slet og ret fænomenet 'Queerofobia'.

– Det kan være, at det føles lettere at sige 'queer' end at tale om den så selvklaare heteroseksualitet som et

problem eller en magtfaktor, forklarer hun.

I dag er hun skeptisk for begrebets popularitet.

– Desværre har eksponeringen medført at queer udvandes og opfattes som en slags underholdning snarere end et magtanalytisk værktøj og en politisk kraft.

I samme periode startede også den såkaldt 'tredje feministiske bølge' i Sverige fx med etableringen af det feministiske tidsskrift *Bang*, og med forskellige feministiske udgivelser som Åsa Cronas bøger *Bakom speglet* og *Kopiernes oprør*.

Den tredje bølge brød med den traditionelle socialdemokratiske feminisme på flere punkter, fx ved tanken om hvad begrebet frigørelse betyder.

– Den svenske socialdemokratiske feminisme handler frem for alt om at skabe bedre vilkår for den arbejdende moder, ikke om frigørelse i bredere forstand. Queerfeminismen tilbyder frigørelse – også fra normen om kønskontrakten mellem kvinder og mænd, siger Rosenberg.

Feministfundamentalisme. For 'Hr og Fru Svensson' dukker queer mest op til den svenske offentligheds overflade en gang om året til Stockholms Gay Parade, hvor queer i

dag er et etableret og brugt begreb i bøsse-lesbisk-trans kredse. Ellers er queer ikke en del af 'Hr og Fru Svenssons' virkelighed.

Et eksempel på dette fænomen er Tiina Rosenbergs studie af kritikernes modtagelse af Lukas Moodyson's film fra 1998, *Fucking Åmål*.

Hun mener, at filmanmeldelserne udgør et skoleeksempel på heteronormativitet, da det centrale tema, kritikerne fremhævede, var det 'at være ung i en forstad', mens det åbenbare lesbiske tema blev forbigået i 'overbærende tavshed'.

Dette afslører ifølge Rosenberg et kulturelt blik, der automatisk bortsorterer homoseksualitet.

Det at queer-teorierne først og fremmest har fundet rod i den svenske akademi og i feministiske kredse er dog ikke ensbetydende med, at alle feminister har modtaget queer-begrebet som en positiv faktor.

– Der findes både en feministmoralisme og en feministfundamentalisme, der kredser om den hellige kvinde, som Rosenberg sagde i 2003.

En analyse, som nogle få år senere skulle vise sig at få helt praktiske konsekvenser for Rosenberg selv, da det svenske parti Feministisk Initiativ (FI) blev dannet.

Mandehader og kønsforrædder. FI blev dannet i 2005 med Tiina Rosenberg som et af bestyrelsesmedlemmerne. Der opstod hurtigt storm omkring partiet, og tre af bestyrelsesmedlemmerne, alle feminister af den gamle skole: Cecilia Chaprowska, Ebba Witt-Brattström och Susanne Linde forlod FI i 2006 med en kritik både over FI's topstyring og med personlige angreb på bl.a. Rosenberg.

Rosenberg forlod FI senere samme år efter en stor mediestorm, hvor hun blev udråbt som mandehader og kritiseret for ikke at ville repræsentere 'almindelige' kvinder. Samtidig beskyldte man hende i medierne for, at hendes bog *Byxbegär* var et plagiat.

Rosenberg blev altså symbolet på 'feministheksen der hader mænd'. Det skete fx med udtalelser som 'Jeg tror ikke på kernefamilien som konstruktion. Hvem kan træffe en partner i 20-års alderen og siden elske denne hele sit liv? Alle, der mislykkes med det, får angst. Helt unødigt mener jeg".

Nogle af hendes tidligere partifæller hjalp til i mediestormen. En var litteraturprofessor Ebba Witt Brattström, som i tv udtalte, at Rosenberg mente, at 'alle kvinder, der går i seng med mænd, er kønsforrædere'.

Ægteskabet til diskussion. Tiina Rosenberg mener, at de socialdemokratiske feminister har svært ved at acceptere, at dagens feminisme er en anden end i 1970'erne. Hun mener, at frigørelseskampen i dag er et spørgsmål om at arbejde for en opløsning af normbærende dikotomier som fx m/k, homo/hetero, normal/trans.

'Det personlige er politisk' lød parolen dengang i 1970'erne. Queer-begrebet tager parolen på ordet og gør forestillingen om det heteroseksuelle parforhold til et diskussionsspørgsmål.

Et eksempel på aktivistisk brug af disse queer-briller er det amerikanske initiativ 'Beyond Marriage', som kalder til kamp mod ægteskabet som forældet institution.

Også i Sverige er der flere rapporter, udredninger, bøger og artikler, der sætter spørgsmålstejn ved det heteronormative samfund via queer-teoriernes optik.

Samtidig er queer også et begreb der, som Tiina Rosenberg påpeger, nemt kan udvandes og fjerne fokus fra de magtrelationer og undertrykkelsesmekanismer, som karakteriserer relationen mellem afviger og norm.

Det er nemmere at sluge festlige palietter og aparte typer end at sætte spørgsmålstejn ved dybtliggende samfundsbærende normer. At gøre dét er som at stikke hånden ned i en hvepsere - heteronormativiteten giver sig ikke så let.

Brutale voldtægter, overgreb og chikane er dagligdag for Darfurs kvinder

SUDAN

AF MALENE HAAKANSSON

De kom om natten.

19-årige Zeinab lå og sov ved siden af sin mand, da militser omringede hendes landsby. Militserne braste ind i parrets hytte og slog Zeinabs mand ihjel. Derefter blev Zeinab voldtaget på skift af seks mænd.

Det lykkedes Zeinab at flygte fra massakren på hendes landsby. I dag bor hun i en af Darfurs mange lejre for internt fordrevne. Hele hendes familie blev slagtet den dag landsbyen blev angrebet, så nu bor hun alene - næsten da. På hendes skød sidder en lille dreng, som er resultatet af den brutale voldtægt.

I et muslimsk samfund er voldtægt forbundet med stor skam, og derfor vælger mange af kvinderne i Darfur, som er blevet voldtaget, at tie.

Da Zeinab ikke længere kunne skjule, at hun havde fået et barn med fjenden, vendte naboerne i lejren sig imod hende, og hun blev nødt til at flytte til en anden del af lejren, hvor hun kunne være i fred.

Nu passer hun sig selv og lever kun for sit barn

Mange voldtægter. Fire år efter at krigen i Sudans vestlige region er brudt ud, har det internationale samfund stadig ikke formået at stoppe rædslerne, som især rammer kvinderne.

Over to millioner mennesker er blevet fordrevet fra deres hjem på grund af kampe mellem lokale oprørsgrupper på den ene side og regeringshæren og regeringsstøttede janjaweed-militser på den anden side. Og utallige militsangreb på landsbyer.

Malene Haakansson er journalist og ansat ved Folkekirkens Nødhjælp.

Hun udgav tidligere i år reportagebogen *Det værste er at dø i stilhed*.

Stemmer fra Darfur om de menneskelige konsekvenser af krigen i Darfur.

Overstående artikel har tidligere været bragt på Folkekirkens Nødhjælp website.

Da krigen nåede Zeinab

De mange fordrevne familier har søgt tilflugt i usle lejre i Darfur og i nabolandet Chad, hvor de er totalt afhængige af international nødhjælp.

Regeringsstøttede janjaweed-militser hærger lige uden for lejrene og udgør en konstant trussel for både mænd og kvinder.

Mændene kan risikere at blive dræbt, hvis de bevæger sig uden for lejerens usynlige mure, så de sender i stedet deres kvinder ud at hente brænde, selvom kvinderne kan risikere at blive voldtaget – og det gør det.

Der er ingen tal på hvor mange kvinder, der er blevet voldtaget i Darfur, men det er mange.

Sætter man sig sammen med en flok kvinder, er der næsten altid en eller to, som har været udsat for voldtægt eller overgreb. Alle kender nogen, som er blevet forulempet.

Krigen er eskaleret. Siden der blev indgået en fredsftale mellem regering i Sudans hovedstad Khartoum og en fløj af den største oprørsgruppe Sudan Liberation Movement/Army, SLA/M, i maj 2006, er krigen i Darfur eskaleret.

De oprindelige to oprørsgrupper, som greb til våben mod den sudanesiske regering i 2003, fordi de vil have politisk indflydelse og udvikling til den fattige Darfur-region, har delt sig i mere end otte fraktioner, som udover at kæmpe mod militser og regeringsstyrker også bekrieger hinanden.

Den sudanesiske regering har trods resolutioner fra FN's Sikkerhedsråd og fredsftalen fra maj bombet flere af oprørernes stillinger og landsbyer med civile. Militserne er ikke blevet afvæbnet som lovet, men har i stedet fået nye våbenforsyninger af styret, og fortsætter deres klapjagt på Darfurs oprindelige afrikanske stammer.

Alene i 2006 er mere end 450.000 mennesker blevet fordrevet på ny på grund af voldsomme kampe og militsangreb på landsbyer.

Overladt til skæbnen. Det internationale samfund har igennem FN halvhjertet forsøgt at stoppe de massive

krænkelser af menneskerettighederne i Darfur.

FN's Sikkerhedsråd har vedtaget 16 sikkerhedsråds-resolutioner om Darfur, men resolutionerne er ikke blevet fulgt, blandt andet fordi Sikkerhedsrådets medlemmer ikke lægger vægt bag deres ord.

Kina og Rusland, som er permanente medlemmer i FN's Sikkerhedsråd, har olie- og våbenaftaler med styret i Khartoum, og er derfor ikke interesseret i, at der bliver vedtaget skrappe sanktioner mod Sudans regering.

EU, USA og andre der formodes at ville stoppe overgrebene mod civile, har endnu ikke formået at tale med en stemme og lægge et massivt pres på den sudanesiske regering for at stoppe voldshandlingerne og leve op til sit ansvar om at beskytte sin egen befolkning.

Der er heller ikke blevet lavet en langsigtet plan for, hvordan man får alle krigens parter tilbage til forhandlingsbordet og får vedtaget en handlingsplan for en varig fred.

Den sudanesiske regering vil ikke give FN tilladelse til at sende en fredsskabende styrke til Darfur, men har i princippet sagt ja til, at der bliver indsat en hybridstyrke mellem FN og Den Afrikanske Union. Men styrkens antal, mandat og ledelse er endnu uvist.

Den Afrikanske Union, som har omkring 7.000 styrker i Darfur kan ikke beskytte de civile – i et område som er på størrelse med Frankrig – og er selv blevet mål for angreb og kidnapninger.

Alt tyder på, at regeringen i Khartoum bare trækker tiden ud, imens voldtægt, lemlæstelse og mord på civile får lov til at fortsætte.

Hjælp til Sudans kvinder

Folkekirkens Nødhjælp driver blandt andet igennem Kirkernes Internationale Nødhjælp, ACT og Caritas kvindecentre, hvor de sudanesiske kvinder kan få psykosocial støtte og mulighed for at skabe sig en indkomst ved at lave forskelligt håndarbejde.

Babyer fødes til et liv i skam

Hver måned bliver omkring 100 nyfødte sudanesiske børn efterladt på gaden i den sudanesiske hovedstad Khartoum, viser en undersøgelse fra UNICEF. Godt halvdelen af babyerne dør på gaden.

Ingen ved, hvorfor babyerne bliver efterladt. Men et godt gæt er, at de tilhører en helt ny generation af børn, der i disse år bliver født i Sudan: Børn, der er undfanget gennem en af de hundredevis af voldtægter, som finder sted i Sudan lige nu.

Derfor kaldes nogle af børnene også populært for 'Janjaweed-børn' efter de arabiske Janjaweed militsfolk.

De små nye sudanesere har et svært liv foran sig. Fordi de er kommet til verden efter en voldtægt, vil mange af dem risikere at blive betragtet som fjender, siger en rapport fra Amnesty International.

En myte flere steder i Sudan siger, at en kvinde ikke kan blive gravid, hvis hun har ufrivilligt sex. Derfor er de nybagte mødre lige så ilde stædt som deres nyfødte børn.

Det sker til trods for, at kvinderne systematisk bliver voldtaget – og ofte bliver det med den bevidste bagtanke, at barnet vil have en anden etnisk baggrund end sin mor.

– Du slave – det her er ikke dit område. Jeg vil lave en arabisk baby, som kan overtage området her, sagde en Janjaweed til 19-årige Sawela Suliman i Geneina i Sudan, før han og hans kammerater voldtog hende.

Andre voldtægtsofre fortæller, hvordan deres gerningsmænd håner dem før voldtægten og råber: »Nu laver vi en lys baby«.

Sawela Sulimans far frygter nu for barnets hudfarve.

– Hvis den er som moderens, er det fint. Hvis den er som faderens, vil vi få problemer, siger han.

UNICEF og socialministeriet i Khartoum forsøger nu at rokke ved folks holdninger gennem en oplysningskampagne. Samtidig forsøger man at finde såkaldt 'alternative familier', der vil tage et udstødt barn under sine vinger. Ifølge det islamiske system 'kaffala', skal rettro muslimer nemlig hjælpe sårbare børn. 500 familier har allerede meldt sig på banen.

Kilde: Unicef.

Voldtægtsofre får pisk og fængsles for hor

En 16-årig pige blev i marts 2004 massevoldttaget af tre bevæbnede mænd, da hun samlede brænde til familien. Pigens familie reagerede på voldtægten ved at smide hende ud fra hjemmet. Hun måtte herefter selv bygge sig en hytte for at få tag over hovedet. Pigens forlovede rasede over voldtægten. Også han blev vred på pigen, fordi hun nu var blevet plettet og vanæret, og derfor ophævede han forlovelsen.

Kort tid efter opdagede pigen, at voldtægten havde gjort hende gravid. Det samme opdagede de lokale myndigheder, så da pigen var i ottende måned blev hun anholdt. Anklagen i henhold til sudanesiske lov lød på illegitim og udenomsægteskabelig sex: altså hor.

Pigens straf var pisk på ryg og bryst samt fængsels- og bødestraf. Hun sad i fængsel i 10 dage sammen med 23 andre kvinder, der også var blevet voldtaget. Hver dag blev kvinderne tvunget til at arbejde for fængselspersonalet, fordi de ikke kunne betale deres store bøder. De hentede vand, gjorde rent og lavede mad. Også pigen, der var højgravid måtte fire gange dagligt hente vand i en brønd. Den eneste mad, hun fik, var den, hun selv kunne finde.

Ifølge sudanesiske lov er udenomsægteskabelig sex strafbart. Derfor skal et voldtægtsoffer kunne bevise, at hun faktisk er blevet voldtaget. Det kræver i henhold til islamisk lov fire mandlige vidner, der med egne øjne har set voldtægten finde sted.

Kilde: Læger uden grænser, 2005.

Voldtægt er en krigsforbrydelse – også i Sudan

Mennesker, der under en væbnet konflikt begår voldtægt, sexslaveri, tvinger andre til prostitution, sterilisationen eller graviditet eller udøver andre former for seksuel vold kan blive retsforfulgt for krigsforbrydelser og forbrydelser mod menneskehed hos den Internationale Krigsforbryderdomstol (ICC) i Haag.

ICC udsendte i maj 2007 sin første arrestordre på formodede sudanesiske krigsforbrydere: Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahman, også kaldet Ali Kushayb, som er leder af Janjaweed-militsen. Samt Ahmad Muhammad Harun, også kaldet Ahmad Harun, som ironisk nok er den sudanesiske regerings minister for humanitære anliggender. De står blandt andet anklaget for voldtægt.

Pris til kvindejournalistik i Irak

Voldtægt, enkeliv eller hustruvold er normalt ikke emner, der fylder meget i mediernes dækning af konflikten i Irak – hverken i de internationale eller irakiske medier.

Men der er undtagelser. Seks kvindelige irakiske journalister fra nyhedsbureauet McClatchy's Baghdad har netop modtaget en international pris, International Women's Media Foundation's Courage in Journalism Award, for at afdække irakiske kvinders livsvilkår i landet.

Journalisterne har haft fordele, som deres mandlige kolleger ikke har: De har som kvinder kunnet få adgang til irakiske hjem og få kvinderne i tale. Og de har haft blik for historier, som mandlige journalister ikke i samme grad har, fx faldgruber i den midlertidige irakiske forfatning når det gælder kvinders fremtidige position i samfundet.

– Ved at have kvinder i vores bureau kan vi dække den halvdel af befolkningen, som mænd ikke kan, siger Leila Fadel, leder af McClatchy's Baghdad.

Samtidig har de seks journalister dog også løbet en stor personlig risiko for at bringe historierne frem i lyset netop på grund af de kontroversielle emner. Fire af dem lever nu i eksil uden for Irak.

Kilde: Womens E-news.

Europarådet vil styrke prostitueredes rettigheder

Mennesker som frivilligt vælger at arbejde i prostitution skal i fremtiden spørges til råd, hver gang, der bliver taget beslutninger på såvel nationalt, regionalt og lokalt niveau om forhold, der vedrører dem. Det er en af anbefalingerne i en ny og opsigtsækkende resolution fra Europarådet om prostitution og menneskehandel.

Rådet, der dækker 46 europæiske medlemslande, er langt fra enige om, hvilken holdning man generelt skal have til prostitution, står der i rapporten bag resolutionen. Nogle kriminaliserer prostitution, andre har legaliseret det. Men Europarådet peger på, at fordi organisationen bygger på respekt for menneskerettigheder, skal Europarådets holdning også afspejle dette.

– Det betyder at respektere folks beslutninger og valg så længe, de ikke skader andre, skriver rådet.

Det er første gang siden 1958, at Europarådet har lavet en rapport og vedtaget en resolution om frivillig prostitution.

Kilde: Europarådet

Ja til homoseksuelle præster

Bøsser og lesbiske som tilhører den lutheranske tro og har et aktivt samliv med en person af samme køn, vil i fremtiden kunne blive præster på helt lige fod med heteroseksuelle. Det fastslår en ny resolution fra The Evangelical Lutheran Church in America (ELCA), som er USA's største lutheranske organisation.

Siden ELCA blev etableret i 1988 er tre homoseksuelle præster blevet fyret på grund af deres seksualitet. Siden har ELCA blødt lidt op på reglerne og har tilladt homoseksuelle at tage præstekjolen på, så længe de ikke var aktive homoseksuelle. Nu er organisationen taget det sidste skridt for en total ligestilling af præsterne.

Kilde: Reuters.

Danmark ude af den globale ligestillingsliga

Selvom danskerne selv synes, vi har kønsligestilling, blegner den danske ligestilling sammenlignet med andre lande. Det viser det seneste ligestillingsindeks fra World Economic Forum, som hvert år tager pulsen på den globale ligestilling. Både i 2006 og 2007 lå Danmark på en 8. plads og bliver i år overgået af lande som Tyskland, Fillipinerne og New Zealand. Vore nordiske naboer, Sverige og Norge, ligger modsat helt i top.

World Economic Forums konklusion bygger på en analyse af fire kritiske ligestillingsområder i hvert land: Økonomi, uddannelse, politisk deltagelse og sundhed. Analysen ser på, hvordan det enkelte land fordeler sine ressourcer og muligheder på hvert område mellem den mandlige og kvindelige befolkning.

Det årlige indeks undersøger 128 lande i verden og dækker således over 90 procent af verdens befolkning. Den ringeste ligestilling mellem kønnene findes ifølge indekset i Yemen.

Kilde: World Economic Forum.

Indkaldelse til landsmøde

Dansk Kvindesamfund indkalder til landsmøde:

LØRDAG D. 26. TIL
SØNDAG D. 27. APRIL 2008
I ODENSE.

Program for landsmødet vil findes i februarudgaven af Kvinden&Samfundet, 2008.

Kvinden&Samfundet anmelder i hvert nummer saglitterære bøger fra Danmark og udlandet.

Bøger

Menneskets seksualitet •••••
Willy Thrysoe, 398 sider, 298 kr,
Forlaget Hovedland.

Seksualitet er ifølge Thrysoe biologisk baseret, dens naturlige mål er heteroseksuel reproduktion motiveret af lysttilfredsstillelse, og regelmæssig seksuel aktivitet er nødvendigt for helbredet. Mennesket bør grundlæggende forstås evolutionært udstyret med visse seksuelle (essentielle, universelle) artstræk, som bliver forskelligt fortolket i forskellige kulturer, men som Videnskaben kan afdække Sandheden om.

»Bogen bygger på en række teoretiske forudsætninger, som i dag almindeligvis anses for forældede«, siger Thrysoe. Hvorefter han (helt objektivt...) går i gang med at fjerne teoriernes kontekst; vælge de dele ud, der passer med dér, han gerne vil hen; reproducere og biologisere de fleste stereotype kønsforestillinger; og argumentere for, at mennesket er en 'retarderet abe', der bør have meget sex. Underlig bog.

MHB

Solgt til sex – menneskehandlens ofre og bogmænd •••••
Jens Høvsgaard, 220 s., 149 kr.,
Peoples Press.

Trafficking, kvindehandel, er ifølge Interpol en af de mest indbringende former for grænseoverskridende kriminalitet i dag. Og også Danmark kan tegne sig for sin del af grov udnyttelse af udenlandske kvinder i prostitution.

Fænomenet er emnet for en ny bog af journalist Jens Høvsgaard, som har brugt tre år på at researche i prostitutionsmiljøet. Høvsgaard bragte historien om den nigerian-

ske Rose på den politiske dagsorden, og stod bag historien om pigen Carmen, Fagbladet 3F købte på et rumænsk bordel for at vise, at man i år 2007 kan købe mennesker.

De to kvinder er gennemgående figurer i bogen, som sætter bredt fokus på problemet fra korrupte østeuropæiske politifolk og dommere til bekymrende mangel på viden hos danske udlændingemyndigheder om forholdene for tilbagevendte kvinder i Nigeria.

Høvsgaard er indigneret over det, han oplever, og det er både bogens styrke og svaghed. Stor indignation kan hæmme et fair og frit udsyn til 'modpartens' argumenter og motiver. Omvendt gør det netop bogen til et stærkt indlæg i debatten, fordi Høvsgaards indignation bygger på nogle konkrete erfaringer, det er svært at komme udenom.

UM

Vi er sgu da lige så meget en familie – om at undslippe gidselsdramaet i hjørnesofaen og komme videre med et glimrende liv som enestående mor •••••

Helle Damsgaard og Sofie Rud, 152 sider, 199 kr, TV2 Forlag

I denne bog hedder det ikke enlig mor men enestående mor. Titlen alene er med til at mane fordomme om enestående mødre i jorden.

Generelle betragtninger om ægteskaber, forælderroller og børns ve og vel, samt personlige beretninger om erfaringer med disse emner udgør sammen med interviews med bl.a. psykologer, og en familieretsadvokat denne herlige lille bog.

Budskabet er tydeligt: En lykkelig familie bestående af mor og børn er fuldtud lige så god som en lykkelig familie bestående af far, mor og

børn, og meget bedre end en ulykkelig familie bestående af far, mor og børn.

Let, elegant og humoristisk henvender den sig til enestående mødre ved at løfte skyld og skam af skuldrene og kaster sig samtidig ud i en debat om vores konstruerede familiestruktur.

DA

En mandschauvinists bekendelser •••••

Lars Einar Engström, 157 s., 169 kr., Aschehoug

Bogen er et personligt indlæg i den nødvendige debat om den fortsatte forskelsbehandling af kvinder og mænd i arbejdslivet. Alle indikatorer og analyser viser jo, at vi er langt fra en ordentlig balance mellem kvinder og mænd, at fremskridtene er for små, for spredte og for langsomme. Derfor er alle bidrag til at drive mere debat, træde på de ømme tæer og skubbe til den (forhåbentlig) dårlige samvittighed hos de mandlige erhvervsledere yderst velkomne.

Der er jo ingen tvivl om, at adfærd – bevidst eller ubevidst – hos mændene er med til at cementere den skævhed, vi har i erhvervsmønstre, lønforhold og karrieremuligheder.

En mandchauvinists bekendelser indeholder mange eksempler på systematisk diskriminering, og situationer, man kan nikke genkendende til. Men bogen karikerer og tegner desværre et meget stereotyp billede af mændene og deres (vores) motiver for at fravælge kvinder. Det er synd – for dette – kombineret med en noget uklar struktur – gør

bogen til en blandet fornøjelse. Den åbenlyse mandschauvinist, stenaldermanden, er ikke det største problem. Det virkelige problem er jo, at selv i et moderne og oplyst erhvervsliv som det danske – med mænd der, trods alt, har en stigende forståelse for nødvendigheden af en bedre kønsbalance i medarbejdermix, lønvilkår og virksomhedsledelse – sker der alligevel for lidt, og det går alt for langsomt med at få en ordentlig kvinde/mand balance.

Forståelsen af de mekanismer og barrierer, som kvinderne møder i moderne virksomheder, bidrager bogen ikke synderligt med. Det er ærgerligt, for det er en forståelse for, hvorfor de (i hvert fald tilsyneladende) gode intentioner og personalepolitikker ikke har tilstrækkelig effekt, samt en debat af hvilke fundamentale forandringer, der skal til, for at kvinder, på kvinders præmisser, kan opnå ligestilling på arbejdsmarkedet, der er brug for. I stedet afsluttes bogen med gode råd om hvordan kvinder skal gebærde sig i en mandeverden – jeg tror der skal tages fat et helt andet sted(!)

LMJ

Women photographers at National Geographic •••••

Cathy Newman, 271 s., 248 kr., National Geographic/Forlaget Ajour

At læse National Geographic er en blanding af lange detaljerede tekster og mange fotografier, som begge analyserer det valgte tema.

At sidde med denne bog er ligeså en vigtig blanding af tekst og billeder, men denne bog fokuserer på billeder taget af NG's kvindelige fo-

tografer, publiceret fra 1914 til nu, og fortalt af Cathy Newman gennem bl.a. iagttagelser og interviews med flere af de viste fotografer.

Bogen er baseret på 40 fotografers værker og er en frydefuld rejse at se på. Teksterne løfter et gardin ind til en verden bag kameraet, hvor der ligger fascinerende tanker bag motiverne. Fotografene lader os forstå, at der nogle gange åbnes døre, som i kulturen er lukket for mænd, mens det andre gange er kvindens køn som ligger forhindringer i vejen. Intimitet og nærhed er en gennemgående styrke i bogen.

LH

Grænselandet – Tøndersagen efterforsket •••••

Mads Brügger og Nikolaj Thomasen, 376 s., 249 kr., Aschehoug

I februar 2007 sluttede en af de mest opsigtsvækkende retssager i nyere tid, da sønderjysk mand fik 10 års fængsel for bl.a. at have solgt sin ældste datter til sex med fremmede mænd. 16 personer samt pigens mor blev dømt i sagen. Hvordan kunne det gå så galt? Det har to journalister sat sig for at undersøge.

Selvom Tøndersagen er blevet endevendt i medierne, kan denne bog noget nyt: Frem for at sværme om saftige detaljer i sexmisbruget eller at hænge de dømte ud, tegner forfatterne et nuanceret billede af et miljø, hvor stakler, kommunalt svigt og lokalchauvinisme sammen har skabt grobunden for, at Tøndersagen kunne finde sted.

Et vigtigt bidrag til billedet er pluk fra moderens dagbog om sit liv og faderens postkort fra fængslet. Som en ekstra finesse stiller bogen skarpt på medieshowet i sagen: Fra pigens bedsteforældre, der trods ringe interesse i deres børnebørn, pludselig træder frem i rampelyst som selvbestaltede mediebevidste talsmænd for familien, til Ekstra Bladets journalist på sagen, der med sin sensationstrang virkeliggør vores værste klicheer om tabloidreportere uden sans for etik. Derfor er Grænselandet ikke bare en tiltrængt bog – den er også modig.

UM

Gæsteanmelder Lars Mikkelaard-Jensen er administrerende direktør for IBM Danmark A/S. Ovenfor har han anmeldt *En mandschauvinists bekendelser*.

To af hovedstadens teatre har i dette efterår forsøgt at tage pulsen på samfundets normer om køn og seksualitet. Initiativet er flot – men visionerne blegner, når legen med fastlåste roller kun bliver en leg.

Skæv på de skrå brædder

AF DINA AMLUND / FOTO MIKLOS SZABO

Wauw! Her i efteråret har hele to teaterforestillinger i København sat spørgsmålstejn ved kønsroller og -normer. På Nørrebro Teater kunne man se Anders W. Berthelsen som den kønsskifteopererede diva i rockmusicalen *Hedwig and The Angry Inch*. Og på det visionære Camp X Aveny kunne man opleve forestillingen *Queer* med bl.a. Ulla Henningsen og Andrea Wagn Jensen.

Begge er rigtig gode teaterstykker, som både i indhold og form adskiller sig fra mangt og meget på den danske teaterscene. I stykkerne bliver det anderledes og skæve – det såkaldte 'queer' – italesat, udstillet og hyldet.

Stykkerne er meget forskellige, og begge er anbefalingsværdige, fordi man ikke kan undgå at tage stilling til kønspolitik efter at have været i teatret.

Men hvorfor skal vi egentlig høre om kønspolitik på teatret?

Hvad angår Camp X, som er et nyt teater, så er teatret et 'holdningsteater', siger Mette Hvid Davidsen, teaterdirektør på stedet:

– Det skal være mere end tam underholdning, og derfor baserer vi vores teater på viden, holdning og handling.

Teatret skal altså udgøre den platform, hvor det moderne menneske kan forstå sig selv og sin rolle i samfundet. Virkeligheden skal ind på scenen, og scenen sendes ud i virkeligheden.

På Nørrebro Teater vil de nye chefer, Kitten Wagner og Jonathan Spang, lave sjovt teater med noget på hjerte.

Hedwigs sorte humor får da også publikum til at le. Og der er da også nogen med noget på hjertet, når man som teater vælger at sætte denne rockmusical op.

Spørgsmålet er, hvor dybfølt budskabet er?

Afstand. Flere af Hedwig-katalogets tekster forholder sig til køn og til at føle sig anderledes, men de gange instruktøren og scenografen har været på banen i medierne, bliver man ikke ligefrem overrumplet af afstanden til normativitet, fastlåsthed og ufrie kønsroller. I stedet taler de om det enkelte menneskes søgen og smerte. Og den slags behøver nødvendigvis ikke at have noget med skævhed at gøre.

Leg med fastlåste roller er der ikke heller meget af, når man som tilskuer til *Hedwig and The Angry Inch* pludselig opdager, at Anders W. Berthelsen i rollen som Hedwig ikke kyssede rigtigt på det unge mandlige bandmedlem men bare lod læberne være et par millimeter fra hans. Hvorfor kunne de ikke kysse rigtigt? Det gør skuespillere da som regel.

Afstanden bliver ikke bedre af, at Berthelsen, i forbindelse med stykket, optræder i interview, hvor han enten fortæller om, hvor uendeligt svært det var at gribe fat i noget, som er så langt fra ham selv. Eller hvor scenen er sat til en hyggelig chit chat i TV2's program *Go' Aften Danmark*, hvor der grines, og en udtalelse som »Det forsøger jeg at fortrænge« dukker op i kølvandet af billeder af Berthelsen i fuld dragkostume.

Mon Berthelsen også forholdt sig sådan til lignende spørgsmål, da han spillede Palle i *Krøniken*?

I *Queer*, derimod, bliver der for alvor nedbrudt normativitetsgrænser:

Andrea Vagn Jensen opfordrede de heteroseksuelle i lokalet til at forsøge at kontrollere deres seksualitet, da det kunne virke stødende på andre. Vi så også en kernefamilie med far og mor, datter og søn, der byttede rundt på den traditionelle opfattelse af kvindelig og mandlig opførsel. Vi var med til en konsultation inden en kønsskifteoperation. Og siamesiske tvillinger fortalte om homoseksualitet blandt 55 dyrearter. Et sympatisk forsøg på at vise, at der er noget, som er anderledes derude.

Uanset teater er det skæve nu sat på dagsordenen, og det er med til at flytte grænser. Og det er en rigtig god nyhed.

Skribenter og anmeldere i dette nummer er: globalisering, køn og politik. (UM)

Ane Havskov Kirk

Genusstuderende ved Centrum for Genusstudier, Lunds Universitet, Sverige.

Malene Haakansson

Forfatter og journalist i Folkekirken Nødhjælp.

Marie-Louise Holm

Sekretær i Netværk for Forskning om Mænd og Maskuliniteter, specialestuderende. BA i Historie og Filosofi/Videnskabsteori. Har igennem en årrække udarbejdet forskellige historiske og kønsetiske projekter på Roskilde Universitetscenter samt været kønspolitisk aktiv i forskellige fora. Marie-Louise Holm er særligt interesseret i spørgsmål om kulturelle definitioner af kønsgrænser, identitet og seksualitet, og mænds og kvinders nye maskuliniteter.

Lars Mikkellaard-Jensen

Administrerende direktør for IBM Danmark A/S og ambassadør for ligestillingsministeriets ambassadørprojekt om kvinder i ledelse. (LMJ)

Lisbeth Hjort

Selvstændig fotograf. Uddannet i 2001 med afsæt fra Rigmor Mydtskov, Ole Christiansen & Henrik Sørensen. Lisbeth Hjort bestræber sig på at vise det enkelte menneskes personlighed og historie. (LH)

Morten Hillgaard Bülow

Bestyrelsesmedlem i Netværk for Forskning om Mænd og Maskuliniteter, specialestuderende og musiker. BA i Historie og Filosofi/videnskabsteori. Arbejder med videnskabsteori og kønsapsekter inden for medicinhistorie. Er særligt interesseret i kulturelle vinkler på naturvidenskab samt kønslige forestillinger og forventningers indvirkning på politik, forskning, identitetsdannelse og kønsmoral. (MHB)

Dina Amlund

BA i litteraturvidenskab og moderne kulturhistorie. Cand.stud i moderne kultur og kulturformidling. Arbejder med formidling inden for billedkunst og tv og har særlig interesse i køn og repræsentation i film, musik, billedkunst og skønlitteratur. (DA)

Ulrikke Moustgaard

Journalist, forfatter og redaktør af Kvinden&Samfundet. Særlige interesseområder: menneskerettigheder,

Kvinden&Samfundet er i 2007 udkommet i 3 ordinære udgaver. Næste nummer udkommer i februar 2008. Vejledende deadline er 1.februar 2008.

Annoncer optages efter aftale.

Indlæg offentliggøres online på www.kvindenogsamfundet.dk
Send dit indlæg som vedhæftet fil til: magasinet@kvindesamfundet.dk
Eller på diskette til:
Kvinden & Samfundet
Niels Hemmingsensgade 10, 3.sal,
1153 Kbh. K.

Medlemskab af Dansk Kvindesamfund inkl. abonnement på Kvinden&Samfundet koster: 450 kr. pr. år.
For studerende 300 kr. pr. år.
B-medlemskab (kun Kvinden&Samfundet uden medlemskab) 250 kr. pr. år.

Nej til **ulige løn** for kvindefag

Kvinden&Samfundet tegner i hvert nummer et portræt af et menneske, som markerer sig i ligestillingsdebatten. Mød her FOA's formand, **Dennis Kristensen**, som kæmper de lavtlønnede kvinders sag.

Lydhør, velbegavet og velformuleret. Sådan lyder nogle af de tillægsord, der er blevet sat på 54-årige Dennis Kristensen, siden han i 2002 blev formand for Forbundet af Offentligt Ansatte (FOA).

Her fire år efter den tidligere portør og tillidsmand på Herlev sygehus kunne sætte sig i front for FOA, kan man hæfte endnu et ord på ham: Utrættelig forkæmper for danske lavtlønnede kvinder.

For mens både politikere og andre fagforeningsbosser har haft travlt med at vejlede stemning og mele kager i det forløbne års massive protester mod ringe løn fra medarbejdere i den offentlige sektor, har Dennis Kristensen stået urokkelig fast på, at det offentlige lønproblem er et ligestillingsproblem.

Historisk problem. Sosu-medarbejdere over hele Danmark protesterede i sommer over dårlige arbejdsvilkår, manglende anerkendelse og lav løn. Et oprør, der indtil videre er endt i en syltekrukke, som først de kommende overenskomstforhandlinger vil løfte låget på.

Dennis Kristensen er også sosu-medarbejdernes formand. Derfor er han selvskrevet til at skulle markere sig i offentligheden med en opbakning til sine medlemmers krav. Men han har trods modstand formået at sætte en tyk streg under det faktum, at netop sosu-medarbejderne er et eksempel på, at der i Danmark findes en markant lønforskel på de lavtlønnede kvindefag og de lavtlønnede mandefag - både i det private og det offentlige. En forskel, der kun kan forklares historisk, og som handler om køn.

Overenskomst er ikke nok. Derfor har FOA-formanden krævet, at sosu-medarbejderne får en ekstra pose penge fra politikerne for at rette op på den historiske og kønslige lønubalance. Argumentet er, at uligestilling ikke kan løses gennem overenskomster, fordi der er tusinder af modsatrettede interesser på spil. Kravet har kostet Dennis Kristensen posten som formand for de offentligt ansattes forhandlingsorganisation KTO. Alligevel står han fast.

FOA-formanden er nemlig ikke sådan at vælte omkuld. Han er ikke bleg for at indrømme sin fortid som kommunist eller offentligt kritisere pamperi i fagbevægelsen. Om han vil komme igennem med sit krav om ligeløn i samfundets laveste løngrupper, vil tiden vise. Men hans kamp har indtil videre gjort indtryk.